

Пошук правди

Елементи створення ефективної комісії правди

Обкладинка Зображення: Сан-Сальвадор, Сальвадор. Частина публічного меморіалу сальвадоранського художника Хуліо Рейеса, яка була споруджена в 2005 році як частина Пам'ятника пам'яті та правди. У пам'ятці перелічені імена понад 25 000 зафіксованих жертв громадянської війни в Сальвадорі. Пам'ятник є частиною репарацій жертвам збройного конфлікту, дотримуючись рекомендацій у Доповіді Комісії з правди в Сальвадорі. Фотокредит: Едвін Мерч

Пошук правди

Елементи створення ефективної комісії правди

2013

Редагували Едуардо Гонсалес та Говард Варні

2020

Переклад українською Олексій Біда та Світлана Рибалко

Ця публікація, спочатку названа "Тематичні дослідження комісій правди", є результатом проекту технічного співробітництва під назвою "Міжнародне співробітництво: розвиток та розширення перехідного правосуддя в Бразилії (BRA / 08/021)", партнерства між Комісією з питань амністії Бразилії, Бразильське агентство з питань співробітництва Міністерства закордонних відносин, Міжнародний центр правосуддя в перехідному періоді та Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй, детально описані в ПРООН CPCS BRA 10-12412 / 2010. Її метою є заохочення та розширення можливостей виконання комісій з правди та подібних механізмів, а також заохочення участі громадян у забезпеченні права на правду, пам'ять, відшкодування та не повторення.

Команда експертів Міжнародного центру правосуддя перехідного періоду, яка підготувала цей документ, включає Едуардо Гонсалес, Говарда Варні, Клару Рамірес-Барат, Марсі Мерські, Келен Мерегалі, Стефані Морін та Джоану Райс. Проект BRA / 08/021 координували Пауло Абрао, Марсело Д. Торелі та Розане Крус.

Комісія з питань амністії Міністерства юстиції Бразилії

Місією Міністерства юстиції є забезпечення та сприяння громадянству, справедливості та громадській безпеці за допомогою спільного ефекту між державою та суспільством. Як агентство прямої федеральної адміністрації, Міністерство юстиції має компетенцію в таких галузях: захист законних та політичних прав та конституційних гарантій; судова політика; та безкоштовна і повна юридична, судова та позасудова допомога нужденним, визначених законом.

Бразильське агентство співробітництва Міністерства закордонних справ

Бразильське агентство з питань співробітництва, яке входить до структури Міністерства закордонних справ, має завдання вести переговори, координацію, реалізацію та моніторинг програм та проектів технічного співробітництва в Бразилії, які здійснюються на основі угод, підписаних Бразилією з іншими країнами та міжнародними організаціями. Для виконання своєї місії його зовнішня політика керується SRM та національними пріоритетами розвитку, а також визначена у галузевих планах та програмах уряду.

Міжнародний центр правосуддя перехідного періоду

МЦППП допомагає громадам, які стикаються з масовими порушеннями прав людини, щоб сприяти відповідальності, дотримуватись правди, забезпечувати компенсацію та будувати надійні установи. Ми прихильні до відновлення прав жертв та просуванню гендерної справедливості, ми надаємо експертні технічні поради, аналізуємо політики та робимо порівняльні дослідження щодо заходів з перехідного правосуддя, включаючи кримінальне переслідування, ініціативи репарацій, пошук правди, меморіалізацію та інституційну реформу.

Програма розвитку ООН

ПРООН - це глобальна мережа розвитку ООН, яка присутня в 166 країнах. Його основний мандат - боротьба з бідністю та сприяння людському розвитку в умовах демократичного управління. Спільно з урядами, приватним сектором та громадянським суспільством ПРООН з'єднує країни зі знаннями, досвідом та ресурсами для роботи з людьми з метою побудови гідного життя. Це досягається спільною роботою над рішеннями, розробленими країнами-членами для посилення місцевого потенціалу та забезпечення доступу до людських, технічних та фінансових ресурсів за допомогою зовнішньої співпраці та розгалуженої мережі партнерів.

Зміст

Розділ 1. Право на правду	1
Що таке право на правду?	3
Аспекти права на правду	3
Відстоювання права на правду	3
Обмеження судового встановлення істини	4
Чому має значення Правда?	4
Джерела права на Правду	4
Розділ 2. Що таке Комісія правди?	7
Цілі Комісії правди	9
Коли і як створюються Комісії правди?	9
Комісії правди, створені поза державним апаратом	10
Основні характеристики Комісії правди	10
Забезпечення міцності Комісії правди	11
Справедливість процедури	12
Комісії правди і примирення	12
Розділ 3. Забезпечення законності та незалежності Комісії правди	13
Консультативний підхід до зміцнення законності	15
Політична та операційна незалежність комісії	16
Ризики політичної залежності	16
Фінансова та операційна автономія	16
Керівні принципи збереження незалежності комісії правди	17
Вибір комісарів	17
Критерії відбору для комісарів	18
Належна практика призначення комісарів	18
Розділ 4. Юридичний мандат Комісії правди: цілі, функції, компетенція та повноваження	21
Цілі Комісії з правди	23
Функції	23
Компетентність	25
Повноваження, покарання та захист	25
Розділ 5. Критичний момент: Створення Комісії правди	29
Стандарти, політика, порядок та плани роботи	31
Бюджети	32
Рання поінформованість громадськості та підвищення чутливості	32
Планування та дослідження передумов	33
Вивчення місцевих звичаїв	34
Групи підтримки та консультацій	34
Розділ 6. Від створення до регулярних операцій	35
Фаза розгортання	37
Регулярні операції	38

Розділ 7. Організаційна структура Комісії правди	41
Загальна організаційна характеристика Комісії правди	43
Основні функції та позиції в структурі Комісії правди	43
Територіальні офіси та мобільні команди	45
Розділ 8. Просвітницька діяльність та комунікації: партнерства громадянського суспільства	47
Просвітницька діяльність та її значення	49
Цілі виїзних програм	49
Оперативні аспекти роботи з громадськістю	50
Розробка стратегії виїзної роботи	50
Просвітницька діяльність та зв'язки зі ЗМІ	50
Внесок громадянського суспільства в пошук правди	51
Розділ 9. Комісії правди та різноманітність	55
Забезпечення гендерної перспективи в комісіях правди	57
Забезпечення дотримання прав дітей у комісіях правди	58
Забезпечення дотримання прав корінних народів у комісіях правди	60
Розділ 10. Підсумковий звіт та подальше життя Комісії правди	63
Зміст підсумкового звіту	65
Структура підсумкового звіту	65
Написання та складання підсумкового звіту	66
Випуск підсумкового звіту	66
Переконливі повідомлення для охоплення якомога ширшої аудиторії	67
Прийняття висновків та виконання рекомендацій	68
Моніторинг впровадження	68
Розпуск комісії правди	69
Завдання для інституту- правонаступника	69
Покладання фундаменту для екстимацій, вшанування пам'яті та публічного доступу до свідчень свідків	70
Додаткові ресурси	71
Таблиця 1: Організаційна структура Комісії правди та примирення Перу	46
Таблиця 2: Представлення підсумкового звіту	67

**Тут, у Айякучо, всі їдуть на цвинтар у День мертвих,
але я не знаю, чи варто їхати.
Не знаю чи варто мені десь брати квіти.
Я навіть зараз не знаю, іноді я просто думаю...**

Свідчення Ліз Рохас Вальдес про зникнення матері,
Комісія з правди і примирення Перу

Що таке право на правду?

Жертви грубих порушень прав людини та серйозних порушень міжнародного гуманітарного права та їх родини мають право на ефективний засіб захисту. Це включає право знати правду про жорстоке поводження, яке вони зазнали, включаючи особу винних осіб, причини, які спричинили порушення, і, якщо це доречно, кінцева доля чи місце насильницького зникнення.

Це право було визнане судовими рішеннями в декількох країнах, а також міжнародними судовими органами. Незважаючи на те, що її основні елементи добре визначені, право на правду продовжує розвиватися і може характеризуватися по-різному в різних правових системах.

Аспекти права на правду

Право на правду стосується серйозних порушень прав людини, але найбільш чітко визнається щодо насильницьких зникнень. Деякі аспекти все більше приймаються на міжнародному рівні:

- Це пов'язано з правом на захист, включаючи право на ефективне розслідування, перевірку фактів та публічне оприлюднення правди; та право на відшкодування.
- Жертви та їхні родини мають непереборне право знати правду про обставини, в яких мали місце порушення прав людини.¹
- Це пов'язано з правом родичів та громад на вшанування пам'яті людських втрат у формах, які є культурно доречними та гідними.
- Крім окремих жертв та їх сімей, громади та суспільство в цілому також мають право знати правду про порушення прав людини.²
- Деякі правові системи вважають право на правду невід'ємним у користуванні свободою інформації та свободою вираження поглядів.³
- Амністію не можна застосовувати для запобігання притягненню до кримінальної відповідальності злочинців за певні міжнародні злочини, включаючи злочини проти людства, геноцид та певні військові злочини. Як така, заборона видавати амністію за такі злочини стосується права на правду в частині, що стосується перевірки фактів, про які йдеться.⁴
- Держава зобов'язана зберігати документальні докази для вшанування пам'яті та захищати та забезпечувати належний доступ до архівів із інформацією про злочини.⁶

Відстоювання права на правду

Право на правду має здійснюватися як через судові, так і позасудові процедури. Держава повинна намагатися встановити правду про жорстоке поводження та порушення незалежно від того, чи можливі негайні кримінальні дії.

Пізнання правди "в максимально можливій мірі" включає спроби встановити:

¹ UN Commission on Human Rights, Report of the Independent Expert Diane Orentlicher, "Updated Set of Principles for the Protection and Promotion of Human Rights through Action to Combat Impunity," February 8, 2005, E/CN.4/2005/102/Add.1, Principle 4.

² *Id.*

³ United Nations High Commissioner for Human Rights, Human Rights Resolution 2005/66, "Right to the truth," April 20, 2005, E/CN.4/RES/2005/66. See preamble.

⁴ United Nations Human Rights Commission, Follow-up Report, "Study on the right to the truth," June 7, 2007, A.HRC/5/7. ¶10. 6

UN Updated Set of Principles, *supra* note 1, Principle 3.

- Ідентифікація злочинців
- Причини, що призвели до жорстокого поводження
- Обставини та факти порушень
- Кінцева доля та місце знаходження жертв у разі насильницьких зникнень⁷

Обмеження судового встановлення правди

Хоча суди, безумовно, можуть використовуватися для встановлення фактів, вони можуть представляти певні неминучі обмеження:

- Судова влада може тимчасово не мати можливості проводити ефективні судові процеси держава руйнується або переживає громадянські заворушення.
- Судові процеси можуть обмежуватися лише сумнозвісними справами або порушниками, які легко ідентифікуються, тим самим нехтуючи багатьма жертвами.
- Суди встановлюють факти за допомогою судових прийомів, які можуть бути недостатніми для визнання особистого, культурного чи психологічного досвіду жертв.

Для задоволення права на правду можуть знадобитися несудові заходи. Вони включають:

- Створення комісії правди та інших несудових комісій розслідування
- Посилення законів, що захищають свободу доступу до інформації та вираження поглядів
- Форми меморізації та вшанування пам'яті, такі як меморіали та музеї

Чому Правда має значення?

Встановлення правди про те, що сталося та хто несе відповідальність за тяжкі злочини, допомагає громадам зрозуміти причини минулих зловживань та припинити їх. Без точного знання про минулі порушення суспільству важко запобігти їх повторенню. Істина може допомогти у лікуванні після травматичних подій; відновити особисту гідність, часто після років стигматизації; і захистити від безкарності та публічного неприйняття.

Встановлення істини може ініціювати процес примирення, оскільки заперечення і мовчання можуть посилити недовіру та соціальну поляризацію. Політичний порядок, заснований на прозорості та підзвітності, користується довірою мешканців та громадян.

Джерела права на правду

Право на правду ще не було об'єктом конкретної міжнародної конвенції. Деякі стверджують, що це право випливає з інших усталених прав у міжнародному праві прав людини, таких як право на захист, право на отримання та передачу інформації та право на справедливий суд. Інші кажуть, що це автономне право, незалежне від цих інших прав або додатково до них. Тим не менш, основні елементи права визнані.

Є чіткі посилання на договір на право знати певні факти, в тому числі в таких інструментах, як Додатковий протокол I до Женевських конвенцій⁸ та Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень (ICCPED),⁹ обидва вони встановлюють право родичів пропалих або зниклих, щоб дізнатися про долю та місце знаходження своїх близьких.

⁷ United Nations Human Rights Commission, Human Rights Resolution 9/11, "Right to the truth," September 24, 2008, A/HRC/RES/9/11. In this connection, an important legal proceeding is the search for the missing and disappeared, including exhumations.

8 Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 1125 UNTS 3, entered into force December 7, 1978.

9 International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, December 20, 2006, E/CN.4/2005/WG.22/WP.1/Rev.4. As of March 3, 2013, 95 states have signed the convention and 37 have ratified or acceded to it.

Найбільш конкретно ІССРЕД підтверджує право на правду як право, що підлягає виконанню. Цей договір, який набув чинності у грудні 2010 року, гарантує потерпілим право знати правду щодо обставин насильницьких зникнень, про хід та результати розслідувань, а також про долю зниклих осіб. Він також визначає зобов'язання державних сторін, включаючи обов'язок забезпечити реституцію та гарантії неповторності.

Багато резолюцій ООН та доповіді незалежних експертів містять чіткі заяви про право на правду. Виконуючи резолюції Ради з прав людини, Генеральна Асамблея ООН підкреслила, що міжнародна спільнота повинна "намагатися визнати право жертв грубих порушень прав людини та їхніх сімей та суспільства загалом знати правду в повній мірі."⁵

Хоча не існує конкретної міжнародної конвенції про право на правду (і хоча декларації ООН не є обов'язковими домовленостями), деякі регіональні та національні суди підтвердили придатність цього права в межах своїх юрисдикцій..

Міжамериканська комісія з прав людини та Міжамериканський суд з прав людини підтвердили, що право на правду встановлюється Американською конвенцією про права людини,⁶ відповідно до положень, що охоплюють право на справедливий суд, свободу думки та вираження поглядів та право на судовий захист.

У ряді випадків Міжамериканський суд з прав людини підтримав право на правду жертв, їхніх близьких і всього суспільства. Суд визнав це:

- Держава зобов'язана надати родинам жертв правду про обставини злочинів.⁷
- Результати всіх проваджень повинні бути оприлюднені для громадськості, щоб «суспільство знало правду».⁸
- Суспільство має право знати правду щодо злочинів, щоб запобігти їх у майбутньому.⁹
- Закони про амністію, що перешкоджають розслідуванню фактів про грубі порушення прав людини та встановлення відповідальності, не дозволяються міжнародним законодавством про права людини.¹⁰

Деякі національні суди також підтвердили право на правду. В Аргентині Верховний суд у «Сімоні» ухвалив, що закони про амністію, що захищають винних у злочинах проти людства, були

⁵ UN Human Rights Commission, Human Rights Resolution 9/11 (2008), *supra* note 7.

⁶ American Convention on Human Rights, OAS Treaty Series No. 36, 1144 U.N.T.S. 123, entered into force July 18, 1978, reprinted in Basic Documents Pertaining to Human Rights in the Inter-American System, OEA/Ser.L.V/II.82 doc.6 rev.1 at 25 (1992).

⁷ Velásquez Rodríguez Case, Inter-Am.Ct.H.R. (Ser. C) No. 4 (1988).

⁸ Myrna Mack Chang Case, Inter-Am.Ct.H.R. (Ser. C) No. 101, 274-75 (2003).

⁹ Bámaca Velásquez Case, Inter-Am.Ct.H.R. (Ser. C) No. 91, 77 (2002).

¹⁰ Barrios Altos Case, Inter-Am.Ct.H.R. (Ser. C) No. 75 (2001).

неконституційними.¹¹ У Перу Конституційний трибунал у "Villegas Namuche" визнав право на правду "основоположним правом", безпосередньо захищеним конституцією.¹² У Колумбії Конституційний суд у справі "Густаво Галлон Гіральдо у Отрос" заявив, що навіть пріоритет сприяння демобілізації незаконних збройних формувань не гасить зобов'язання держави шукати правду щодо зниклих.¹³ У Південній Африці Конституційний суд у "Макбріді" підтримував права жертв, ЗМІ та громадськості говорити правду про злочини, навіть якщо вони не були об'єктом амністії. У цьому випадку суд визнав, що оповідання правди є моральною основою переходу від несправедливості апартеїду до демократії та конституціоналізму.

Деякі держави, такі як Гватемала та Бразилія, виправдали створення комісії правди шляхом явного визнання права своїх громадян на правду. Гватемальські мирні договори 1994 р. включали "угоду про створення комісії з роз'яснення минулих порушень прав людини", визнаючи, що "жителі Гватемали мають право знати всю правду щодо цих подій, роз'яснення яких допоможе уникати повторення цих сумних і болісних подій та посилить процес демократизації в Гватемалі".¹⁴

У Бразилії виробництво офіційної правди розпочалося з репараційного процесу шляхом створення Спеціальної комісії з питань політичних мертвих і зникаючих (1995) та Комісії з питань амністії Міністерства юстиції (2001). Ці комісії мають повноваження визнавати порушення, спричинені чи не запобіжені державою, та сприяти їх належному відшкодуванню. У 2011 році закон, що створює Національну комісію правди, вказував, що комісія матиме остаточну мету "шанувати право на пам'ять та історичну правду та сприяти національному примиренню".¹⁵

¹¹ Corte Suprema de Justicia de la Nación [National Supreme Court of Justice], 14/6/2005, "Simón, Julio Héctor y otros s/ privación ilegítima de la libertad," etc. Case S. 17.768 (Arg.).

¹² Constitutional Tribunal of Peru. Genaro Villegas Namuche. Case No. 2488-2002-HC/TC, March 18, 2004.

¹³ Constitutional Court of Colombia. Gustavo Gallón Giraldo y Otros v. Colombia. Sentencia No. C-370/2006, May 18, 2006.

¹⁴ Agreement on the Establishment of the Commission to Clarify Past Human Rights Violations and Acts of Violence that Have Caused the Guatemalan Population to Suffer, UN Doc. A/48/954-S/1994/751, June 23, 1994

¹⁵ National Truth Commission of Brazil (Comissão Nacional da Verdade) created by Law No. 12.528, November 18, 2011, www.planalto.gov.br/ccivil_03/_ato2011-2014/2011/lei/l12528.htm

Розділ 2

Що таке комісії правди?

Комісія з правди і примирення повинна бути створена для усунення безкарності, розірвання кругообігу насильства, створення форуму для жертв і порушників порушень прав людини, щоб розповісти свою історію, отримати чітку картину минулого, щоб полегшити справжнє зцілення та примирення.

Мирна угода між урядом Сьєрра-Леоне та Револьюційним об'єднаним фронтом,
стаття VI (2) 1999 року

Комісії правди - це офіційні, неіндивідуальні органи обмеженої тривалості, створені для визначення фактів, причин та наслідків попередніх порушень прав людини. Приділяючи особливу увагу свідченням, вони надають жертвам визнання, часто після тривалих періодів соціальної стигматизації та скептицизму. Комісії з правди можуть сприяти притягненню до кримінальної відповідальності та компенсації за допомогою своїх висновків та рекомендацій, допомагати розділеним товариствам подолати культуру мовчання та недовіри та допомагати визначити інституційні реформи, необхідні для запобігання нових порушень.

Комісії з правди найефективніші, якщо їх інтегрувати в комплексну стратегію перехідного правосуддя, що включає політику репарацій, кримінальне переслідування та інституційні реформи. Подаючи чіткі висновки та переконливі рекомендації, комісії можуть збагатити політику та створити політичний та моральний імпульс для цих ініціатив.

Цілі комісій правди

Цілі комісій з правди викладають в правовому документі, який її встановлює, часто це закон або якась форма виконавчого указу. Вони можуть виражатися по-різному, відображаючи пріоритети чи обставини кожної країни. Але три цілі фундаментальні:

1. Комісії правди повинні встановлювати факти про насильницькі події, які залишаються спірними або заперечуються. Деякі комісії обмежують свою роботу роз'ясненням фактичних обставин жорстокого поводження, але більшість також проаналізували факти, щоб визначити історичний та соціальний контексти, що спричинили їх, та чи можливе подальше кримінальне розслідування.
2. Комісії правди повинні захищати, визнавати та підсилювати жертвам та вижившим. Комісії встановлюють відносини з жертвами та вижившими не лише як з інформаторами, але також як носіями прав, партнерів та людей, чий досвід заслуговує на визнання
3. Комісії правди повинні формувати інформаційну політику та заохочувати зміни в поведінці груп та установ, сприяючи цим соціальній та політичній трансформації. Фактичні рекомендації комісії правди намагаються виявити та усунути причини жорстокого поводження та порушень, щоб не допустити їх повторення. Тісно пов'язані з цією метою, деякі комісії вважають примирення між колишніми конкуруючими громадами першочерговим.

Коли і як створюються комісії правди?

Комісії правди зазвичай створюються в періоди політичних змін, наприклад, після падіння авторитарного режиму або в кінці збройного конфлікту. Зобов'язання створити комісію з правдивості часто включається в мирні угоди, переговори про перехід до демократії, а в деяких випадках і як пункт у новій конституції. Комісія правди може розглядатися як відрив від насильницького минулого та відновлення моральної основи суспільства, яка заслуговує найвищого рівня визнання та підтримки.

Як правило, виконавча чи законодавча гілка влади створює Комісію правди. Обрана форма залежить від інституціональної та політичної реальності в кожній країні, причому обидва підходи мають переваги та недоліки:

- У більшості конституцій виконавчі рішення, як і укази президента, мають меншу силу, ніж формальне законодавство. Укази часто є лаконічними документами з обмеженим доступом, не в змозі надавати комісіям слідчі повноваження, характерні для парламентських розслідувань. Залежно від контексту перехідного періоду, виконавча влада може мати меншу політичну підтримку, ніж законодавча. У деяких країнах виконавчі постанови можуть бути настільки ж сильними і законними, як і парламентські закони, і вони можуть бути пивиднішими і менш надуманими, ніж законодавчі процеси. Приклади успішних комісій з правди, створених виконавчими діями, включають більшість комітетів Латинської Америки, Марокко та Східного Тимору (під адміністрацією ООН).

- Створення законодавчим органом може відображати більш широку політичну підтримку та інституційну силу. Однак законодавчий процес може бути повільним і часто підлягає непередбачуваним переговорам, які можуть вплинути на цілісність повноважень комісії. Більшість африканських комісій, включаючи Південну Африку, були створені парламентськими діями.

Канада - єдиний випадок комісії з правдивості, створеної в рамках судового процесу.¹⁶ Вона була створена для вирішення примусової асиміляції корінних дітей і була результатом переговорів, при посередництві суду, між канадським громадянським суспільством, церквами та урядом, які уклали всебічне врегулювання, включаючи матеріальну компенсацію жертвам, що вижили, та ініціативи меморіалізації.

Те, як країна створює Комісію правди, багато в чому визначається політичним та інституційним середовищем та особливостями перехідного періоду. Тільки місцеві суб'єкти можуть приймати зважене рішення щодо найкращого підходу до забезпечення сильної комісії. Найголовніше - це необхідність забезпечення незалежності, надійності та ефективності комісії.

Комісії правди, створені поза державним апаратом

Коли недостатньо політичної волі чи урядового потенціалу для встановлення ефективного розслідування, громадянське суспільство, органи місцевого самоврядування та інші інституції ініціювали створення інноваційних Комісій правди, подібних до розслідування. Неофіційні, місцеві комісії чи комісії, що стосуються конкретних випадків, можуть не мати повноважень щодо примусового надання інформації, і вони навряд чи будуть настільки ж добре забезпечені ресурсами, як фінансовані державою. Однак, мобілізуючи жертв та постраждалих, документуючи злочини та видаючи офіційні висновки, ці розслідування часто породжували громадську підтримку та каталізували офіційні дії, що призводили до посилення офіційних розслідувань та інших заходів.

Прикладами таких Комісій правди є Проект відновлення історичної пам'яті (REMHI), керований Католицькою Церквою в Гватемалі. REMHI опублікував вичерпний звіт під назвою "Гватемала, ніколи більше"¹⁷ у 1998 році, який був попередником роботи офіційної Комісії правди Гватемали. У Колумбії Верховний суд створив комісію, що стосується конкретної справи, для розслідування вбивств суддів під час жорстокого викрадення у 1985 році.¹⁸ У Бразилії під час дебатів та створення Національної комісії правди багатьох держав, університетів та соціальних організацій створювали місцеві та регіональні комітети з різними повноваженнями та слідчими цілями. Крім того, в різних штатах федерації громадянське суспільство створило місцеві комітети пам'яті та правди для підтримки Національної комісії правди.

Основні характеристики Комісії правди

- *Доповнення кримінального судочинства:* Комісії правди - це не судові розслідування. Вони не встановлюють індивідуальної кримінальної відповідальності за конкретні злочини, не визначають покарання або не застосовують стандарти належного судочинства, застосовані в суді. Якщо вони збирають докази, корисні для кримінального розслідування, їх запити можуть передувати або доповнювати роботу суду. У той час як суди зазвичай зосереджуються на фактах окремої справи, які підтверджуються високими стандартами доказів, Комісії правди доповнюють цей підхід шляхом встановлення соціального та історичного контексту порушень та масштабних моделей, що стоять за величезною кількістю справ. Їх аналіз може допомогти розкрити логіку та стратегію злочинців, допомагаючи встановити моральну чи політичну відповідальність.
- *Зосередження уваги на грубих порушеннях прав людини:* Історично Комісії правди зосереджували свої дослідження на правах, що захищають фізичну та психічну цілісність людини, та інших серйозних злочинах, таких як катування, насильницькі зникнення, позасудові вбивства, вимушені переміщення та

¹⁶ The Truth and Reconciliation Commission of Canada was established in 2009 as the result of a judicial settlement between the government of Canada, five Christian churches, and the Assembly of First Nations. Schedule N of the Indian Residential Schools Settlement Agreement, January 7, 1998, www.trc.ca/websites/trcinstitution/index.php?p=7

¹⁷ Final Report of the Recovery of Historical Memory Project (REMHI Report), "Guatemala: Nunca Mas," ("Guatemala: Never Again"), Guatemala 1998, 4 vols. 25

¹⁸ Truth Commission on the Palace of Justice Siege (Comisión de la verdad sobre los hechos del Palacio de Justicia "Que Cese el Fuego"), established in 2005 by the Supreme Court of Justice of Colombia.

сексуальне насильство. З часом їх ролі розширилися. Останні комісії розслідували більш серйозні зловживання, такі як злочини проти людства та військові злочини. Деякі також розглядали економічні злочини та корупцію як частину більш широких моделей авторитарного насильства та жорстокого поводження.

- *Період розслідування:* На відміну від парламентських комісій розслідування, поширених у багатьох країнах, які, як правило, зосереджуються на окремих питаннях або обставинах конкретної події, Комісії правди зазвичай охоплюють більш тривалі періоди зловживань, іноді десятиліття. Це дозволяє Комісіям правди визначити історичні закономірності насильства та системних порушень.
- *Велика кількість доказів:* Через їх широкий фокус, як щодо строку порушень, так і періоду часу, комісії можуть збирати масову інформацію від прямих свідків, з архівів та інших джерел. Комісія правди та примирення Перу збрала 17000 свідчень під час свого дворічного існування, а Комісія правди та примирення Південної Африки збрала понад 22 000 свідчень за три роки. Такі великі обсяги даних дозволяють комісіям включати в свою роботу різні методологічні підходи, в тому числі статистичний аналіз.
- *Підхід, орієнтований на жертву:* Жертви та постраждалі є первинними джерелами інформації для Комісій правди, і багато комісій мають законний мандат на забезпечення добробуту жертв. Багато хто розробив послуги для потерпілих, такі як екстрена допомога, психологічна підтримка, безпека та юридична допомога. Комісія правди, прийняття та примирення Східного Тимору винайняла спеціалізований персонал для надання невідкладних грантів щоб допомогти переміщеним людям повернутися до своїх домівок.

Комісії працюють добросовісно, припускаючи, що жертви скажуть правду, але вони визнають помилковість особистих свідчень. Хоча вони дотримуються обов'язку встановлювати істину шляхом розслідування, вони, як правило, утримуються від таких методів, як перехресний допит, який може бути обтяжливим або мати потенціал для ретравматизації жертв.

Забезпечення міцності Комісії правди

- *Комісії повинні бути гідними довіри:* Товариства, що виникають з-за авторитарного правління, можливо, звикли до неефективних чи неохайних офіційних розслідувань, створених для приховування доказів злочинів. Довіра до Комісії правди може бути підтримана:
 - Відбором членів з відмінною моральною та професійною репутацією
 - Гарантуванням повної незалежності від політичного втручання
 - Встановленням прозорих процедур дослідження
 - Налагодженням діалогу з громадянським суспільством, зокрема організаціями жертв
- *Комісії потребують підтримки зацікавлених сторін:* Комісії правди вимагають підтримки національних політичних органів влади та співпраці з боку державних органів, крім відповідного забезпечення ресурсами. Коли комісії стикаються з труднощами під час виконання посадових обов'язків, вони покладаються на довіру та підтримку з боку політичного керівництва країни. У той же час, інститути громадянського суспільства повинні підтримувати місію Комісії правди, зберігаючи власну автономію та пильність.
- *Комісії повинні заслужити повагу суспільства:* Ефективна Комісія правди вимагає співпраці від широкого спектру соціальних та політичних агентів. На всіх етапах своєї роботи, від створення до звітування, комісія повинна приділяти особливу увагу стратегіям просвітницької роботи, щоб пояснити свою місію та досягнення, а громади мали можливість пропонувати відгуки та ідеї, які можуть збагатити її роботу. Фасилітування участі громадськості вказує на повагу з боку громадян та дозволяє Комісії збирати інформацію та готувати рекомендації щодо політик.
- *Комісії повинні послідовно дотримуватися кодексу поведінки:* Діяльність Комісій правди повинна відображати нові, справедливіші практики, яких громадяни повинні очікувати від свого уряду. Дослідження,

управління та громадська робота повинні дотримуватися основних стандартів прав людини та забезпечувати доброчесність та найвищі стандарти професійної етики у будь-який час. Такі цінності та принципи повинні публічно проголошуватися Комісією правди на початку своєї діяльності.

Справедливість процедури

Справедливість процедури повинна дотримуватися до всіх осіб, які беруть участь у роботі комісії, включаючи тих, хто дає свідчення, та тих, хто може бути визнаний відповідальним за порушення. Слід ретельно дотримуватися таких прав: право бути почутим, право не свідчити проти себе та право на юридичне представництво у відповідних обставинах.

Комісії правди і примирення

Багато Комісій правди мають чітку мету сприяти національному примиренню, багато з яких включають слово "примирення" у свій офіційний мандат та назву. Однак комісії зрозуміли цю концепцію різними способами. Деякі намагалися зцілити індивідуальні відносини між правопорушниками та їх громадами; інші зробили свій внесок у державну та інституційну реформу з метою відновлення довіри громадян. Інші ж мали на меті розглянути причини конфлікту, забезпечити компенсацію жертвам або забезпечити правосуддя для жертв.

Примирення слід розуміти як довготривалий соціальний процес, який не може бути досягнутий лише Комісією правди за короткий проміжок часу. У кращому випадку комісії можуть допомогти створити кращі умови для примирення шляхом заохочення інституційної реформи та змін у політичній культурі держави та відновлення гідності тих, хто найбільше постраждав від насильства.

Деякі приклади комісій, які вирішили питання примирення, включають:

- Південноафриканська комісія правди і примирення, яка дозволила жертвам брати участь у провадженні амністії, коли винні особи зізналися у своїх злочинах. Комісія заохотила кілька випадків безпосереднього контакту між групами жертв та правопорушниками у спробі сприяти діалогу та взаєморозумінню. Хоча деякі випадки приділяли багато уваги, прямий контакт між жертвами та винними є суперечливим та ризикованим, особливо якщо жертви відчувають тиск на учасників.
- Комісія з питань правди і примирення в Східному Тиморі, яка організувала "провадження за примирення громад" у співпраці з традиційними органами влади корінних громад. На цих заходах винні особи з'являлися перед своїми громадами, щоб висловити покаяння і попросити повторно прийняти себе до громади. Єдиними винуватцями, які брали участь у цих заходах, були особи, які визнали злочини, які не досягли рівня серйозного порушення прав людини (як правило, напади на власність). Участь органів прокуратури як спостерігачів забезпечила відсутність винних у вчиненні серйозних порушень до примирення у громадах.
- Перуанська Комісія правди і примирення, яка ініціювала примирення як політичний процес відновлення держави. У ньому було внесено декілька пропозицій щодо реформування державних інституцій, дії яких спричинили або сприяли порушенню прав людини.

Важливо підкреслити, що в деяких постконфліктних суспільствах не існує суттєвих викликів унеможливаючих примирення, і тому Комісія правди зосередиться на типовому завданні зміцнення демократії.

Розділ 3

Забезпечення легітимності та незалежності Комісії правди

Добре, якщо вони зараз нам скажуть правду, потім будуть інші речі. Перше, що треба, це з'ясувати...

Дружина зниклого чоловіка, Непал

Сприйняття легітимності має важливе значення для успішної роботи Комісії правди. Переконавання громадськості, що комісія є справжньою, поліпшить готовність жертв, свідків та громадськості до участі та полегшить доступ до інформації. Легітимність може також захистити комісію від політичних опонентів, які підтримують мовчання чи заперечення щодо злочинів минулого.

Консультативний підхід до зміцнення легітимності

Незалежно від того, чи були створені виконавчою чи законодавчою діяльністю, більшість Комісій правди утворені з обмеженою безпосередньою громадською участю. У деяких випадках це виправдовується необхідністю швидко діяти під час політичного переходу. Однак доцільність може виникнути за рахунок змістовної консультації з усіма зацікавленими сторонами та їх залучення.

В ідеальних умовах контури комісії розробляються за допомогою консультативного підходу, який включає відкриті дискусії між владою, громадянським суспільством, групами жертв та іншими акторами, на яких робота комісії може вплинути. Сприяння участі громадськості не лише демонструє прихильність до легітимності, але також допомагає законодавцям зрозуміти потреби жертв. Подання від експертів та представників громади можна вимагати усно, письмово або через воркшопи. Державні органи з прав людини, такі як омбудсмен чи уповноважені з прав людини, часто проводять такі консультації.

Перш за все, консультації з групами жертв повинні бути пріоритетним завданням під час створення Комісії правди. Без їх участі та довіри Комісія правди не може достовірно відповідати їх конкретним потребам. Також важливо враховувати, що для корінних народів та деяких інших груп «сумлінні» консультації щодо будь-яких політик, які можуть вплинути на їх права, є частиною обов'язку держави отримувати їх «вільну, попередню та усвідомлену згоду».¹⁹

Консультації повинні тривати протягом усіх етапів роботи Комісії правди, навіть коли комісія була створена швидко. Спілкування та діалог з громадянським суспільством, особливо групами жертв, слід підтримувати протягом усіх операцій, щоб забезпечити постійний відгук та оцінку громадськості.

Південноафриканська Комісія правди та примирення була утворена після широкого процесу консультацій, проведених парламентом, який включав громадські обговорення проекту законодавства. Участь у законодавчих дебатах сприяла підвищенню інтересу громадськості та розуміння політик, пов'язаних з Комісією, після її остаточного впровадження.

Консультації можуть бути ефективними та творчими навіть за відсутності належного місця проведення. Після індонезійської окупації 1999 року Організація Об'єднаних Націй організувала десятки зустрічей громад під керівництвом Серхіо Віейра де Мелло в Східному Тиморі. Консультації з корінними громадами допомогли Організації Об'єднаних Націй розробити мандат для комісії з правди, яка включала звичає корінне законодавство для сприяння примиренню в громадах.²⁰

Прикладом упущеної можливості є Комісія з правди та примирення Демократичної Республіки Конго, що була створена в результаті мирних переговорів у 2002 році.²¹ Комісарів призначали ще до того, як комісія мала юридичний статут, і існувало широке уявлення, що призначення залежать від політичної приналежності до сторін, представлених на переговорах.

У Бразилії Національна комісія з правди виникла внаслідок вимоги громадянського суспільства 2008 року на Національній конференції з прав людини.²² Конференція була присвячена публічним обговоренням прав людини на найвищому рівні, її проводив федеральний уряд, у висновках сформували Третій національний план прав людини, який вказував на необхідність створення Комісії правди. Згодом уряд створив робочу групу з представництвом громадянського суспільства. Після декількох місяців парламентських дебатів законопроект був ухвалений за підтримки всіх представлених партій і був затверджений президентом у листопаді 2011 року.²² Розширений діалог, що призвів до створення

¹⁹UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, General Assembly Resolution 61/295, 7 September 2007, A/RES/61/295. See Art. 19.

²⁰ UNTAET Regulation No. 2001/10 on the Establishment of a Commission for Reception, Truth and Reconciliation in East Timor, UNTAET/REG/2001/10. 28 Truth and Reconciliation Commission of Democratic Republic of Congo (Commission Vérité et Réconciliation de la République Démocratique du Congo) created by Law No. 04/018, www.leganet.cd/Legislation/DroitPenal/Loi01.18.30.07.2004.CVR.htm

²¹ 11th National Conference on Human Rights, Brasilia, Brazil, December 15-18, 2008. http://portal.mj.gov.br/sedh/11cndh/site/_index.html

²² Mandate of the National Truth Commission of Brazil, *supra* note 21

бразильської Комісії правди, та широка підтримка проекту різними соціальними секторами стали причиною сильної політичної легітимності та позитивної громадської думки, якою зараз користується комісія.

Політична та операційна незалежність Комісії

Комісари та їх співробітники повинні мати можливість вести свою роботу без втручання. Комісії з правди повинні підпорядковуватися лише національній законодавчій базі та їх законодавчому мандату. Уповноважені та працівники повинні здійснювати свої повноваження без страху, прихильності чи забобонів. На практиці незалежність комісії визначається її здатністю застосовувати свій законний мандат вільно від фактичного чи очевидного тиску, необґрунтованого впливу чи залежності від будь-якої іншої установи чи особи.

Наступні умови є важливими для незалежності комісії:

- Прозорий процес призначення уповноважених
- Юридичні гарантії того, що комісарів можна усунути лише за справедливою справою
- Захист комісарів від загроз чи помсти
- Фінансова, адміністративна та операційна автономія

Ризики політичної залежності

Комісії правди повинні уникати звинувачень у упередженості, оскільки це негативно вплине на їхню ефективність і зменшить ймовірність успішного вирішення причин конфлікту, що розслідується. У багатьох частинах світу громадянське суспільство має глибоко укорінену недовіру до службових розслідувань через історії, коли уряд використовує їх для мінімізації або відхилення звинувачень у серйозних злочинах.

Люди, які мають ганебні чи сумнівні зв'язки з предметом дослідження, не повинні входити до складу комісії. Суперечливий приклад - Кенія, де недостатньо ретельно перевіряли призначення уповноважених до Комісії правди, справедливості та примирення. Через місяці після того, як вона розпочав свою діяльність, з'явилося твердження нібито голова незаконно придбав землю та брав участь у інших злочинах. Після того, як він пішов у відставку, Комісія втратила значну частину свого авторитету. Послідовні судові спори та внутрішній розлад паралізували роботу більш ніж на рік.

Фінансова та операційна автономія

Незалежності також сприяє надання комісіям повноважень керувати своїми бюджетами та виконувати свої мандати без втручання:

- *Фінансова автономія:* Комісії правди повинні користуватися фінансовою автономією, зберігаючи контроль над усіма фінансовими та бюджетними рішеннями. Комісарам слід надати розумний бюджет, яким вони керують, та повноваження збирати додаткові кошти.
- *Операційна автономія:* Комісари повинні мати повноваження тлумачити письмовий мандат, встановлювати пріоритети та методи їх розслідування та приймати кадрові рішення. Державні установи повинні уникати тлумачення мандату комісії або найму персоналу в очікуванні рішення уповноважених.

Фінансова та операційна автономія повинна здійснюватися в рамках жорстких стандартів прозорості уряду, належної адміністративної практики та чинного законодавства про працю. Відносини з державними установами, такими як аудитори та казначейство, повинні поважати автономію комісії.

Внутрішні адміністративні та кадрові процедури комісії повинні забезпечити належне використання коштів та дотримання прав персоналу. Публікація повної фінансової інформації може допомогти комісії завоювати довіру громадськості.

Керівні принципи збереження незалежності Комісії правди

Незалежності, як правило, можна досягти, якщо будуть прийняті наступні стандарти та принципи:

- Державні органи зобов'язані поважати незалежність комісії. Вони повинні допомагати та захищати комісію для забезпечення її неупередженості, гідності, доступності та ефективності.
- Ефективне, компетентне та неупереджене розслідування залежить від фінансової безпеки та організаційного професіоналізму комісії.
- Комісари та їх співробітники не повинні бути сприйняті як такі, що упереджені до політичного фракції. Це стосується осіб, відряджених з державних органів.
- Уповноважені повинні працювати в комісії постійно.
- Комісія повинна мати достатньо коштів для виконання своїх функцій за найвищими стандартами та брати участь у визначенні її ресурсного забезпечення.
- Комісії повинні мати належним чином навчений персонал та належні засоби, а також бути справедливими, доступними та чуйними.

Вибір уповноважених

Вибір членів комісії є критичним, оскільки вони визначатимуть політику, методи дослідження та зміст фінального звіту. У деяких випадках вони беруть безпосередню участь у розслідуванні чи дослідженні. Вони також є публічним обличчям Комісії правди, і їх особистий та моральний авторитет є важливим при взаємодії з правопорушниками, владою та громадськістю.

Комісарів слід вибрати за допомогою прозорого та бажано консультативного процесу призначення за участю різних верств суспільства, особливо від жертв та інших маргіналізованих груп. У деяких комісіях процес відбору розпочинається з висунення кандидатури від громадськості та формування групи для перегляду кандидатур, опитування фіналістів, проходження громадському контролю та рекомендацій до органу призначення включити претендента до списку кандидатів.

Також важливим є час вибору уповноваженого. Комісарів не слід призначати до тих пір, поки не буде видано закон або указ про Комісію правди. Минулі спроби прискорити процес шляхом швидкого призначення уповноважених негайно після укладення мирної угоди, послабили перспективи ефективного пошуку правди.

Історично комісіонерів обирають двома способами:

- Виключно на основі їх особистих кваліфікацій, морального лідерства та престижу. Більшість комісій з Латинської Америки створені таким чином (подібно до "синьо-стрічкової панелі" у Сполучених Штатах). Форма призначення є швидкою і може передавати легітимність та престиж особи до комісії. Однак варто врахувати ризик виникнення елітарності, що призведе до недовіри та обурення.
- З представників, принаймні символічно, певних секторів, таких як жінки, раси, етнічні чи релігійні групи. Більшість комісій за межами Латинської Америки дотримувались цього підходу, щоб зменшити страх перед дискримінацією та маргіналізацією.

Процес висунення та відбору повинен поєднувати оцінки персональних якостей кандидатів та представництва груп. Найуспішніші комісії поєднували призначення харизматичних лідерів та членів різного походження.

Критерії відбору для уповноважених

Відбіркові комісії повинні враховувати наступні фактори при висуненні та призначенні уповноважених:

- *Розмір комісії:* Кількість комісарів повинна бути достатньо великою, щоб представити суспільство справедливо, але достатньо малою, щоб створити керовану та стійку групу. Більшість комісій мали 3–17 членів. Хоча слід очікувати, що

комісари працюватимуть консенсусом, для забезпечення прийняття демократичних рішень (шляхом голосування) слід призначити непарну кількість комісарів.

- *Справедливе представництво*: Призначення повинні бути широко представлені різноманітними перспективами і контекстами, щоб уникнути упередженості (або появи упередженості). Відбіркові комісії повинні враховувати серед інших факторів географічне походження, релігію, мову, клас та етнічну приналежність кандидатів.
- *Досвід прав людини*: Кожен уповноважений повинен мати бездоганний облік, без будь-якої участі у злочинній діяльності, особливо порушенні прав людини чи корупції. Вони повинні мати досвід у просуванні прав людини або служінні інтересам суспільства. Комісари повинні користуватися безперечною суспільною довірою і бути поза політичною прихильністю.
- *Нейтральність*: Потенційних уповноважених слід перевірити, щоб вони не мали сумнівних зв'язків з темами чи організаціями, які досліджуються. Хоча зазвичай, державний персонал відряджають до слідчих комісій, це, як правило, робиться таким чином, щоб захистити незалежність та цілісність комісії, наприклад, тимчасово припиняючи колишню урядову посаду призначуваного.
- *Гендер*: Важливо включити критерії, що ґрунтуються на гендері, у процес вибору уповноваженого. Жіночі комісари пропонують сприятливе та ствердуюче середовище для участі жінок-жертв. Наприклад, це було очевидно в динаміці громадських слухань, проведених Національною комісією примирення Гани, де три з дев'яти уповноважених були жінками. Мати жінок-уповноважених також було важливо в Південній Африці, де Комісія з правди та примирення відповідала на запит провести опитування жінок лише жінками-комісарами.
- *Повна зайнятість*: Жодна комісія не може ефективно працювати за сумісництвом. Національні комісари повинні вимагати повний робочий день, працюючи в комісії, і уникати інших робіт чи обов'язків. Іноземні комісари повинні працювати мінімум днів на квартал і уникати будь-якої іншої роботи, яка могла б створити конфлікт інтересів.
- *Експертиза*: Прийняття на роботу членів комісії повинно включати пошук професійних експертів з різних дисциплін, які можуть бути корисними. Такі дисципліни можуть включати право, зокрема права людини та конституційне право; історію; економіку; криміналістику; гендерні дослідження; соціальну антропологію; психологію; медицину; релігію; журналістику; та конфліктологію.

Належна практика призначення комісарів

Південна Африка

Південноафриканська комісія правди і примирення була створена в 1995 році для фіксації та визнання політично вмотивованих злочинів, з цілями захисту апартеїду або боротьби за його скасування.²³ Прісцилла Хейнер описує процес вибору комісарів комісією: "Південноафриканська комісія була першою, яка розробляла процес на основі незалежної групи відбору та публічних інтерв'ю фіналістів. Законодавчі повноваження вказували лише на те, що уповноваженими повинні бути "гідні та належні особи, неупереджені та такі, що не були високими політиками". Комісія з відбору, включаючи представників правозахисних організацій, закликала висувати кандидатури від громадськості. Вона отримала триста номінантів, яких потім скоротили до п'ятдесяти для співбесіди, яка проходила на публічних сесіях і ретельно відстежувалася пресою. Потім вона направила список з двадцяти п'яти кандидатів президенту Нельсону Манделі для остаточного призначення сімнадцяти. Щоб забезпечити географічну та політичну рівновагу, Мандела включив двох членів, які не пройшли повний процес відбору».²⁴

Сьєрра-Леоне

Закон, який створив Комісію правди Сьєрра-Леоне, був натхненний Південно-Африканською Республікою зі значною різницею: призначенням закордонних уповноважених та участю Організації Об'єднаних Націй. За словами Хейнер: "Спеціальний представник генерального секретаря ООН у Фрітауні був призначений "координатором відбору", і було утворено колегію (включаючи членів, призначених колишньою збройною опозицією, президентом, релігійною громадою та правозахисними групами). Включення колишньої озброєної опозиції було важливим, щоб отримати підтримку цього процесу. Ця колегія визначила чотирьох національних членів на основі публічних номінацій та

²³ Mandate of the Truth and Reconciliation Commission in South Africa, "Promotion of National Unity and Reconciliation Act of 1995," July 19, 1995.

²⁴ Hayner, *supra* note 22, at 212.

Правовий мандат комісії з правди: цілі, функції, компетенція та повноваження інтерв'ю. Верховний комісар ООН з прав людини призначив трьох міжнародних членів. Президент офіційно призначав і національних, і міжнародних членів».

Східний Тимор

Комісія з питань прийняття, правди та примирення в Східному Тиморі була створена Перехідною Адміністрацією ООН у Східному Тиморі (UNTAET), яка призначила уповноважених за порадою комісії з відбору. До неї входили по одному члену від кожної організації громадянського суспільства та кожної політичної партії. Закликаючи публічні кандидатури, комісія повинна була широко проконсультуватися з громадянським суспільством та приділити особливу увагу питанням різноманітності, включаючи регіональне та гендерне представництво.

Гібридні Комісії правди

Іноді як місцевих, так і іноземних осіб призначають на посаду уповноважених та старших працівників, щоб надати комісії більшу довіру та порівняльну експертизу. Ці "гібридні комісії", як правило, створені, щоб уникнути (або мінімізувати) підозри щодо упередженості, коли місцевих слідчих навичок та досвіду може бракувати. Прикладами таких комісій є Сьєрра-Леоне, Гватемала, Соломонові острови та Кенія. Міжнародні кандидати все ще повинні проходити процес узгодження.

Розділ 4

Правовий мандат комісії з правди: цілі, функції, компетенція та повноваження

2 (1). Цим заснована юридична особа, яка називатиметься Комісією правди та примирення...

3 (1). Завданнями Комісії є сприяння національній єдності та примиренню в дусі розуміння, яке виходить за рамки конфліктів і розколів минулого...

Закон про сприяння національній єдності та примиренню №34 від 1995 р.,
Південна Африка, глава 2

Комісії правди створюються законним розпорядженням, як правило, указом виконавчої влади або законом, санкціонованим парламентом. Рішення, прийняті укладачами та зацікавленими сторонами на початку мандату, формують майбутнє розслідування та його ефективність. У цій главі описані цілі, функції, сфера та повноваження комісії.

Цілі Комісії правди

Загальні цілі Комісії правди, як правило, викладені в преамбулі мандату та його первісних обговореннях, які повинні дати керівництво членам комісії. Хоча мандати можуть вирішувати різні цілі, ці три цілі інформують про роботу більшості комісій:

- *Встановлення та пояснення фактів*: Основна функція Комісії правди - встановлення фактів. Мандат відрізняється за обсягом цих фактів, їх юридичною класифікацією або глибиною необхідного пояснення.
- *Захист, визнання та відновлення прав жертв*: Ця функція відрізняє Комісії правди від судових та дорадчих колегій, а права жертв та їх досвід перебувають у центрі роботи комісії.
- *Позитивні соціальні та політичні зміни*: Деякі мандати доручили комісіям запропонувати шляхи уряду, громадянському суспільству та громадськості для сприяння примиренню, реформам, демократії та запобіганню повторення.

Цілі, як складні, так і нюансові, залежатимуть від політичного середовища країни. Мандати, як правило, мають скромний підхід і визнають, що загальні цілі комісії - це «внески» для подальшого розгляду, а не імперативні. Важливо, щоб цілі комісії були чіткими та лаконічними, щоб усі учасники мали реалістичні очікування щодо того, який вплив може мати їх внесок.

Функції

Функції Комісії правди - це діяльність, необхідна для досягнення її цілей. Роз'яснення цих заходів у мандаті дасть керівництво уповноваженим під час проектування запиту, розподілу ресурсів та створення організаційної структури, необхідної для виконання їхньої роботи.

Деякі функції, зазначені в мандатах комісії, включають::

- *Підготовка звіту, який встановлює точний та неупереджений історичний запис про порушення прав людини*: Комісії з правди повідомляють про контекст, причини, обставини, характер та ступінь порушень прав людини, визначених мандатом на розслідування. Авторитетний фінальний звіт є головним продуктом комісії з правди і повинен стати важливим національним документом. Доповідь Аргентинської національної комісії про зниклих, "Ніколи більше"²⁵ широко використовується для громадянської освіти в цій країні і регулярно перевидається. Звіти з часом еволюціонували: від форми єдиної книги Аргентинської комісії, до великих багатотомних колекцій, скорочених версій, аудіо та відео версій, коміксів та версій, підготовлених для конкретних аудиторій.
- *Збір інформації*: Мандат повинен уповноважувати комісію розслідувати порушення прав людини, політичні стратегії, місцеві історії, конкретні випадки та наслідки злочинів. Комісія повинна отримувати інформацію про історичні події, опитуючи свідків та постраждалих, оглядаючи документи та відвідуючи місця, які можуть містити докази, такі як місця затримання та братські могили. Комісія повинна мати можливість виконувати ці обов'язки у співпраці з державними органами. Найважливішою з цих функцій є збирання свідчень від тих, хто був безпосередньо причетний до порушень: жертв, свідків та злочинців. Для ефективного виконання цієї функції комісія повинна підготувати детальні процедури та протоколи для інтерв'ю та базу даних для запису, зберігання та аналізу інформації.
- *Захист доброчесності та добробуту жертв*: Для Комісії правди важливо збирати інформацію від жертв та свідків таким чином, щоб не створювати небезпеки для їх особистої безпеки та їх доброчесності. Комісія повинна забезпечити, щоб жертви розглядалися не лише як джерела, а як цінні партнери та повноправні громадяни, людська гідність яких чітко визнана. Жертви масового злодіяння, як правило, є одними з найбільш вразливих та маргіналізованих груп у суспільстві, і Комісія правди повинна оцінювати їхні потреби та ставитися до свідків з повагою та турботою. Комісія

²⁵ Never Again: The Report of the Argentine National Commission on the Disappeared (Nunca Más: Informe de la Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas), (New York: Strauss & Giroux, 1986).

повинна створити безпечне середовище для жертв, що розповідають про свій досвід, не може потребувати підтримки психічного здоров'я, фізичного захисту, правової інформації, супроводу соціальних служб, а в деяких випадках і фінансової підтримки. Мережа підтримки повинна приділяти особливу увагу потребам жінок, дітей, корінних народів та інших уразливих груп. Хоча комісія завжди повинна приймати показання добросовісно і визнавати страждання жертв, вона завжди повинна ставитися до показань об'єктивно, як до інформації, що підлягає підтвердженню.

- *Проведення навчально-просвітницьких заходів:* Комісія повинна бути уповноважена звертатися до громадськості через комунікації, засоби масової інформації та навчальну / просвітницьку діяльність. Ранні Комісії правди виконували свою діяльність без участі громадськості. З огляду на досвід Південної Африки, зараз Комісіям правди доводиться брати участь у пропаганді через партнерство з засобами масової інформації, веб-сайтами та друкованими ресурсами. Громадські слухання виявились потужною інформаційною складовою, що надає жертвам можливість висловлюватися власним голосом та почуттям особистої реабілітації, одночасно навчаючи громадськість. Перуанська комісія правди та примирення співпрацювала з великими університетами по всій країні з метою набору та навчання «Волонтерів за правду». Тисячі молодих студентів по всій країні супроводжували громадські слухання, допомагали жертвам з'являтися перед комісією та передавали інформацію про роботу комісії.
- *Подання політичних пропозицій для того, щоб порушення не повторювалися:* Комісії правди можуть допомогти запобігти повторенню порушень за допомогою рекомендацій, які стосуються причин конфлікту та сприяють повазі до верховенства права. Наприкінці розслідування комісарам слід оцінити будь-яку інституційну відповідальність за злочини та рекомендувати будь-які заходи чи реформи, необхідні для запобігання подальших злочинів. Комісії, як правило, можуть давати рекомендації для підтримки верховенства права; реформувати сектор безпеки; сприяти належному управлінню та боротьбі з корупцією; покращити повагу до прав людини; вирішити конкретні проблеми, з якими стикаються вразливі верстви населення, такі як корінні народи, діти, молодь та жінки.
- *Підтримка роботи правосуддя:* Комісія правди може відігравати значну роль у боротьбі з безкарністю, співпрацюючи з роботою судів шляхом ретельного дослідження та документації злочинів та порушень, а також місць, де вони відбувались (наприклад, деякі комісії розкрили місця поховань внаслідок розслідування). Інформація може бути надана як доказ національним прокурорам. Відповідно до конкретних для країни обставин, кримінальне переслідування може бути можливим там, де є діюча судова система, достатні докази та наявна політична воля. Комісії також можуть давати рекомендації щодо усунення чи заборони злочинцям займати державні посади або здійснення програм перевірки в рамках реформ секторів безпеки, юстиції та інших установ.
- *Сприяння примиренню національному або в громадах:* Багатьом Комісіям правди покладено завдання організувати заходи для примирення, толерантності та зцілення серед людей, громад та сторін конфлікту. Вони можуть надати платформу, щоб почути скарги один на одного, рекомендувати заходи щодо реінтеграції правопорушників та організувати заходи для сприяння взаєморозумінню та толерантності на національному рівні та у громаді. У Східному Тиморі Комісія з питань прийняття, правди та примирення співпрацювала з корінними громадами з метою реінтеграції злочинців низького рівня, які хотіли повернутися до своїх домівок і надати компенсації тим, кого вони образили. У Перу Комісія правди та примирення рекомендувала реформи державних інституцій як найкращий внесок у примирення між урядом та громадянами.²⁶

Компетентність

Кожен правовий мандат, який створює Комісію правди, встановлює:

- Види порушень, які слід розслідувати *The time period to be examined*
- Сторони, які мають бути опитані
- Територія, де мали місце порушення

Правова база повинна бути сильною, але гнучкою при визначенні видів порушень та питань, що розглядаються, в термінах, які не є вичерпними. Це означає, що мандат, визначаючи певні порушення, які вважаються особливими, повинен надавати членам комісії можливість перевірки інших серйозних злочинів. Наприклад, мандат перуанської

²⁶ Final Report of the Peruvian Truth and Reconciliation Commission, August 28, 2003

комісії використовував терміни "катування та інші серйозні травми", дозволяючи Комісії з правди та примирення розслідувати сексуальне насильство, без впровадження конкретного терміну в мандат.²⁷

Періоди часу та тривалість часу, що досліджується, сильно різняться між комісіями. Деякі досліджували порушення, що охоплюють періоди до 40 років, а інші зосереджуються на тижнях. Більш тривалий термін вимагатиме, щоб розслідування було складнішим, але комісія також повинна бути достатньо підготовлена для критичного вивчення досвіду, який спричинив злочини.

Ранні комісії, такі як Аргентинська комісія зниклих, зосереджувались лише на зловживаннях, вчинених урядовими агентами. Однак наступні комісії продемонстрували цінність розслідування всіх порушень, які заповділяли страждання суспільству, як державних чи недержавних агентів, включаючи жорстоке поведіння антиурядових та воєнізованих акторів.

На сьогодні всі комісії зосредили свої дослідження на території країни або держави, яка організувала розслідування. Однак багато конфліктних ситуацій або злочинів перетнули кордон або залучили людей з інших країн. Можуть бути випадки, коли мандат Комісії правди повинен включати можливу співпрацю з іншими країнами у деяких питаннях.

Повноваження, покарання та захист

Комісія правди повинна мати необхідні повноваження для проведення ефективних та незалежних розслідувань. Вона повинна дотримуватися певних процедур захисту прав жертв та свідків під час слідства та слухань, як і у своїй загальній роботі.

Слідчі повноваження: Комісія з правди повинна бути уповноважена збирати інформацію з будь-якого джерела, включаючи державні органи. Деяким комісіям надаються повноваження для примушування до доказів та показань. Інші повинні розраховувати на співпрацю та доброзичливість свідків, організацій, силових структур та урядових відомств. У будь-якому випадку комісія повинна розвивати відносини співпраці з відповідними органами влади та громадянським суспільством.

В ідеалі комісія повинна мати такі повноваження для проведення ефективних розслідувань:

- *Сила примуру:* Такі повноваження повинні включати в себе можливість викликати осіб, для надання доказів та створення статей чи документів, де це доречно. Визначені працівники комісії повинні мати можливість отримувати ухвали суду для пошуку матеріалів, коли це доречно.
- *Криміналістичні процедури:* Комісія правди повинна бути уповноважена проводити судові експертизи, включаючи екстумації, відповідно до закону, у співпраці з органами судової влади та поважаючи побажання родичів зниклого або пропалою.
- *Зобов'язання співпрацювати:* Кожен, включаючи членів політичних партій та урядових чиновників, повинні бути зобов'язані співпрацювати з комісією. Вони повинні надати комісії необмежений доступ, необхідний для виконання законних повноважень комісії. Закони про секретність, як і питання національної безпеки, не повинні застосовуватися до будь-яких питань, які є предметом розслідування Комісії правди. Однак комісія повинна ставитись до всієї інформації, яку вона отримує, з максимальною обережністю, щоб ушкодити конфіденційність та недоторканність людей.
- *Проведення громадських слухань:* Слухання комісії повинні бути відкритими як для громадськості, так і для засобів масової інформації, якщо члени комісії не переконуються, що відкрите слухання не є в інтересах справедливості або може зашкодити комусь. Слухання, які стосуються неповнолітніх, повинні бути закритими для громадськості або проводитись таким чином, щоб забезпечити анонімність заявника. Показання щодо випадків сексуального насильства, як правило, закриті для громадськості, якщо тільки дорослі жертви не вимагають свідчити на публіці щоб поділитися своєю історією.

²⁷Truth and Reconciliation Commission of Peru (Comisión de la Verdad y Reconciliación), created by Supreme Decree N° 065-2001-PCM [Peru], June 4, 2001.

Критерії комісії щодо відбору жертв для показання повинні бути оприлюднені. Всім, хто запрошений давати показання, слід заздалегідь ознайомитись з процедурами та відповідними правами чи обов'язками. Потерпілі повинні отримувати відповідні медичні, психологічні та емоційні підтримки.

Комісія повинна також зв'язатися з жертвами після їх показань, щоб гарантувати, що їхнє самопочуття не було порушено, а також при необхідності запропонувати консультації.

- *Процедурні права:* Справедливість процедури повинна дотримуватися Комісією правди, особливо при публікації висновків та рекомендацій:
 - *Право бути почутим:* Щоразу, коли комісія планує прийняти рішення чи рекомендацію, які можуть завдати шкоди для когось, ця особа, разом із будь-яким асоційованим потерпілим, повинна мати можливість висловлювати свої представлення та / або з'являтися на слухання, наскільки це практично можливо.
 - *Право не свідчити проти себе:* Якщо свідок змушений з'явитися перед комісією та відповісти на питання, які можуть інкримінувати проти нього, такі відповіді не повинні бути прийнятними як докази проти цієї особи в будь-якому наступному судочинстві. Комісія повинна використовувати цю процедуру лише тоді, коли така інформація є необхідною та виправданою для досягнення поставлених цілей та коли людина відмовилася відповідати на підставі свідчення проти себе. Такий захід іноді називають "використовувати імунітет".
 - *Право на юридичне представництво:* Будь-яка особа, яку допитують слідчий або викликана перед комісією, повинна мати право на юридичне представництво, навіть якщо вона нужденна. Комісія повинна призначити юридичного представника, якщо буде впевнена, що це в інтересах справедливості.
- *Захист свідків:* Програма захисту свідків повинна бути розроблена для основних свідків, коли існують явні загрози їх безпеці. Ефективний захист свідків та інформації є життєво важливим, особливо коли комісія розслідує чутливі справи та владних людей. Свідки, які бояться розповісти повну правду, можуть сфабрикувати інформацію для захисту себе та своїх сімей або взагалі уникати комісії.

Якщо комісія не може забезпечити повний захист свідків, вона повинна бути в змозі гарантувати найсуворішу конфіденційність стосовно ідентифікації чутливих показань.
- *Покарання:* Слід передбачити покарання за злочини, вчинені проти Комісії правди, включаючи перешкоджання комісії при виконанні своїх обов'язків, навмисне надання неправдивих відомостей, нез'явлення в суд, розголошення конфіденційної інформації та знищення доказів чи архівів.
- *Захист для уповноважених:* Уповноважені та члени персоналу повинні користуватися захистом від персональної відповідальності за результати роботи. Жоден уповноважений, працівник чи особа, яка виконує будь-яке завдання від імені комісії, не несе відповідальності за будь-що, відображене в будь-якому звіті, висновку, точці зору чи рекомендації. Цей захист стосується уповноважених та співробітників, які сумлінно виконують свою роботу та відповідають принципам процедурної справедливості.
- *Публічність звіту:* Комісія правди повинна бути уповноважена публічно оприлюднити свій остаточний звіт через засоби масової інформації, Інтернет, бібліотеки та архіви. Обмеження доступу до звіту високим органом влади, як-от президентом, довіривши цим органам розповсюдження інформації, послабить вплив комісії. Перш ніж розпочати роботу комісії з правди, їй потрібно пройти підготовчий етап - як правило, три-шість місяців - коли вона переглядає свій законний мандат, розробляє внутрішні адміністративні процедури, залучає громадськість та набирає необхідний персонал.

Розділ 5

Критичний момент: створення Комісії правди

Привласнюючи відповідальність за різні причини конфлікту та чимало порушень прав людини, вчинених протягом усього цього, ми створюємо відповідальність і однозначно заявляємо, що ми відкидаємо безкарність. Маючи ці знання та розуміння, ми обіцяємо створити суспільство, яке зможе запобігти повторенню таких причин і порушень.

«Свідок правди: звіт Комісії правди та примирення Сьєрра-Леоне»,
Том 1, 2004

Ефективний підготовчий етап допоможе та полегшить розгортання та діяльність комісії. У Східному Тиморі широкі консультації в 13 районах країни призвели до формування у кожному партнерських відносин з питань підтримки роботи місцевих офісів комісії. Якщо це не вирішено на підготовчому етапі, слабкі сторони будуть очевидними.

Нездатність переглянути та зрозуміти правовий мандат може вплинути на дизайн розслідування та на найм працівників-дослідників. Кенійська Комісія правди, справедливості та примирення усвідомила на початку, що дослідження може провалитися, якщо не отримає достатньої інформації для подолання економічних злочинів. Тоді продуктивне розгортання сил комісії передбачило сильний та ефективний підготовчий етап. Якщо критичні підготовчі завдання будуть незавершеними, комісія витратить енергію на вирішення проблем по мірі їх виникнення.

- Комісари повинні переглянути законний мандат, щоб встановити єдине розуміння основних його складових та цілей. Їм слід вкласти час у з'ясування будь-яких розбіжностей чи сумнівів, а також виробити консенсус та йти на компроміс із важливих питань.
- Комісари повинні провести первинне роз'яснення важливим партнерам, особливо жертвами, щоб з'ясувати їх поглядів на правовий мандат та їх очікування, пропозиції чи вимоги щодо цього процесу. Відверті та відкриті дискусії частіше трапляються на невеликих, приватних, зосереджених зустрічах, які дозволяють уповноваженим розвивати стосунки та взаєморозуміння з цими людьми та групами.
- Комісари повинні розробити технічне завдання та найняти необхідний персонал. Основний персонал включає старших службовців, які створюватимуть та керуватимуть адміністративною, дослідницькою та інформаційною системами. Швидкість процесу найму залежатиме від мандату та правил, що застосовуються до державних установ. Однак уряд повинен надати всю необхідну процедурну допомогу для підтримки та сприяння початковій фазі найму. Якщо державний персонал відряджений до складу комісії, важливо, щоб вони звітувались лише уповноваженим на час їхньої служби.

Уряд повинен забезпечити підтримку, необхідну для того, щоб початкові завдання комісії виконувались оперативно та продуктивно. Влада повинна забезпечити належну фінансову та матеріально-технічну підтримку комісії, включаючи допомогу у пошуку відповідних офісів. У разі необхідності слід дозволити комісії залучати фінансову та експертну підтримку від громадянського суспільства та міжнародної спільноти.

Стандарти, політики, порядок роботи та її плани

Після того, як найнято основний персонал, комісари повинні розробити стандарти, політику та процедури, які забезпечать належне управління та діяльність. До них можна віднести:

- Посібник із функцій, що роз'яснює правила комісії щодо прийняття рішень, управління та адміністрування
- Організаційна схема, що роз'яснює лінії звітування між комісарами та персоналом, розподіл праці та будь-яке оперативне розгортання по всій країні
- План роботи, включаючи прогнозоване використання часу, розрахунки необхідних людських та матеріальних ресурсів та бюджет, розроблений відповідно до відповідних державних процедур
- Слідчі та дослідницькі плани, які пропонують основні методологічні підходи та конкретизують форми міждисциплінарної співпраці
- Просвітницькі та освітні плани щодо донесення мандату та діяльності комісії до громадськості
- Декларація принципів та зобов'язань, що регулюють відносини між комісією, іншими державними установами, громадянами та громадянським суспільством, включаючи групи жертв

Підготовчий етап характеризується роботою персоналу в невеликих колективах і звітуванням безпосередньо уповноваженими та / або виконавчому комітету комісії. Будь-які затримки у виконанні важливих завдань під час цього етапу можуть викликати занепокоєння і призвести до загальної втрати довіри до здатності комісії виконувати свій мандат. Тривалі затримки також погіршать роботу комісії в інших фазах роботи.

Бюджети

Важливо, щоб уряд оцінив операційні вимоги комісії, перш ніж виділяти фінансування. Рішення про виділення коштів на комісію часто потрапляли до парламенту (як частини річного планування бюджету) або виконавчої влади (як частини їх дискреційного фінансування). У деяких випадках уряди виділяли фінансові ресурси комісіям, перш ніж вони розпочали свою діяльність; однак, виділення бюджету занадто рано може поставити під загрозу незалежність комісії та може обмежити діяльність.

Обґрунтованим підходом було б зробити так, щоб перший розподіл коштів комісії був тимчасовим, щоб підтримати його початкову фазу, а все подальше фінансування підлягало б коригуванню згідно рішень уповноваженого.

Деякі комісії використовували спеціальні фонди, окремі від будь-якого стандартного процесу парламентського бюджету або фінансувалися міжнародними донорами. Більше 50 відсотків бюджету Комісії правди та примирення Перу було стягнуто з тасмних банківських рахунків в іноземних банках, котрі належали корумпованим чиновникам²⁸. Комісії в Сьєрра-Леоне та Східному Тиморі значною мірою фінансувалися міжнародними донорами.

Як державна установа, Комісія правди повинна поважати кращі практики прозорості уряду. Виділення ресурсів для заробітної плати, операційної діяльності та капітальних вкладень повинно чітко відповідати цілям та функціям комісії, встановленим мандатом та робочими планами комісії.

Оскільки комісії часто працюють у складних економічних умовах, наприклад, у повоєнному чи післядиктаторському контекстах, важливо, щоб вони розглядалися як оццадливий та аскетичний інститут, орієнтований на оперативну діяльність. Заробітна плата повинна відповідати досвідченості професіоналів, а не сприйматися як марнотратна.

Бюджетні категорії зазвичай поділяються на чотири основні категорії:

- *Заробітна плата* для уповноважених та персоналу в програмних підрозділах, створених після перегляду правового мандату; як правило, це юридична та міждисциплінарна соціально-наукова експертиза; експертиза збору та обробки даних; підтримка жертв; громадська комунікація, просвітницька робота та підтримка освіти; та адміністративна підтримка.
- *Операції* по проведенню науково-дослідної, розслідувальної та комунікаційної діяльності. Це, як правило, включає збір свідчень, створення систем управління даними, інформаційно-просвітницькі кампанії, організацію та оприлюднення слухань та підготовку публікацій. Ці заходи можуть потребувати багато подорожей по країні.
- *Капітальні інвестиції* для забезпечення офісів технікою та транспортними засобами.
- *Адміністративні* та фінансові витрати, пов'язані з орендою приміщення, банківською діяльністю, діловодством та аудитом.

²⁸ See, for example, Law No 28.476 of Peru on the Special Fund for the Administration of Money Illegally Obtained from the State (Ley del Fondo Especial de Administraciyn del Dinero Obtenido Illicitamente en Perjuicio del Estado), March 22, 2005, Art. 8 (g).

Початкове інформування громадськості та сенсибілізація

Зусилля по повідомленню та роз'ясненню мандата комісії для громадськості повинні тривати протягом усієї підготовчої фази у співпраці з партнерами та організаціями громадянського суспільства. Ці зусилля повинні інформувати громадськість про їхні права та можливості доступу та участі у розслідуванні комісії. Комісія повинна розробити стратегічний план комунікацій, який визначає цільову аудиторію; встановлює чіткі цілі та коротко-, середньо- та довгострокові дії для досягнення цих цілей; оцінює його ефективність.

Набір медіа можна використовувати для створення поінформованості та нарощування імпульсу, включаючи радіо, телебачення, пресу, пісні, драму та плакати. Друковані засоби масової інформації можуть поширюватися на виїзних заходах та через мережі громадянського суспільства та місцеві контакти. Уповноважені повинні відвідувати провінції та навколишні райони, щоб підвищити обізнаність про роботу комісії та проконсультуватися з важливими партнерами з питань правди, відповідальності та примирення.

Інші ефективні роботи з громадськістю включають загальні збори, де уповноважені та працівники можуть обговорювати діяльність комісії та відповідати на запитання. Можна проводити консультативні зустрічі та навчальні програми з жертвами, колишніми учасниками бойових дій, поліцією, військовими, парламентарями, релігійними лідерами, вчителями, жінками, дітьми, молоддю та іншими. Це найкраще робити в невеликих групах, з акцентом на обговорення та участь. Конференції - це ефективний спосіб зосередити увагу на конкретних питаннях, об'єднавши різні групи з подібними інтересами. Організації-партнери також можуть бути навчені та заохочені проводити власну просвітницьку та навчальну діяльність серед членів.

Планування та дослідження передумов

Комісії часто намагаються оцінити характер та ступінь порушень перед тим, як розпочати діяльність, проводячи попереднє планування проекту, яке допомагає виявити потенційні проблеми та оцінити потреби. Це передбачає збір та аналіз інформації з різних джерел, включаючи документи, опитування свідків та консультації з експертами на місцях.

Планування забезпечує загальний огляд конфлікту з урахуванням:

- Характер та ступінь інцидентів, що мали місце
- Коли і де траплялися інциденти (зрозуміти масштаби порушень)
- Хто такі жертви
- Ймовірні особи злочинців
- Хронологічний огляд подій, район за районом
- Будь-які існуючі ініціативи щодо справедливості, примирення та підтримки жертв
- Потенційні свідчення або джерела доказів
- Будь-які зразки жорстокого поводження

Правильне виконання планування підвищує об'єктивність та ефективність комісії, дозволяючи їй приймати стратегічні рішення на основі попередніх ознаках фактичних подій, а не на міркуваннях. Це також дозволяє комісії робити реалістичні оцінки розподілу ресурсів, розробляти узгоджений підхід до збору свідчень та визначати теми для розслідування та дослідження.

Планування може здійснюватися організацією громадянського суспільства, яка має необхідний досвід, часто підтримується Організацією Об'єднаних Націй або іншою установою з необхідними ресурсами.

Після планування комісія може розпочати дослідження передумов, щоб розробити потужну основу для більш узгоджених досліджень і розслідувань на пізніших операційних фазах. Дослідження передумов можуть включати:

- Встановлення важливих джерел інформації, документів та звітів - як конфіденційних так і загальнодоступних:
 - Уряд (судові, правозахисні, військові та поліцейські)
 - Організація Об'єднаних Націй, основні міжнародні правозахисні органи та дипломатичні представництва
 - Національні та міжнародні ЗМІ
 - Недержавні організації (правозахисні організації, спілки, релігійні групи, гуманітарні агенції та асоціації жертв)
- Проведення зустрічей з представниками організацій для представлення планів та завдань комісії та пошуку партнерських відносин
- Збір та аналіз документів
- Консультування з різними національними та міжнародними експертами для оцінки досліджень та стратегічних рішень

Вивчення місцевих звичаїв

На підготовчому етапі комісія повинна дізнатись, як різні постраждалі групи звикли мати справу з порушеннями прав людини, покаранням, відповідальністю та примиренням. Ці дослідження зазвичай проводяться експертами, такими як соціальні антропологи, психологи та історики. Вони повинні надати настанови про те, як інтегрувати місцеві етнічні, релігійні, культурні та інші соціальні процеси та інститути у роботу комісії таким чином, щоб відповідати різним традиційним віруванням та звичаям, наприклад, корінних народів, та забезпечити їх добровільну, апріорну та поінформовану згоду.²⁹

Групи підтримки та консультацій

Якщо це дозволить мандат, партнери з розвитку, міжнародна спільнота та групи громадянського суспільства можуть сформувати мережі підтримки для моніторингу, консультування та надання технічної допомоги в розслідуванні. Канадську комісію правди та примирення консультує комітет корінних старшин, який зустрічається з уповноваженими та працівниками. Комісія Сьєрра-Леоне була під наглядом мережі

²⁹ UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, *supra* note 26

правозахисних організацій. Перуанська комісія створила мережу груп жертв для отримання консультацій під час розробки політики репарацій.

Розділ 6

Від створення до регулярних операцій

Як уповноважені з питань торгівлі людьми, ми з абсолютною впевненістю знаємо, що дорога, якою ми прямуємо, однаково важлива як і місце призначення, яке ми шукаємо. Немає коротшого шляху. Коли справа доходить до істини та примирення, ми всі змушені подолати цю відстань.

Почесний суддя Мюррей Сінклер, голова Комісії з правди та примирення Канади,
Презентація до Сенатського комітету з питань аборигенів,
28 вересня 2010 року

Фаза розгортання

Після успішного завершення підготовчого етапу комісія може діяти за своїм робочим планом і розпочинати свої основні операції та ефективне розгортання на місцях. Під час розгортання комісія повинна найняти персонал, згідно організаційній структурі; відкриті офіси; і заснувати наукові, дослідницькі та адміністративні органи:

- Комісія повинна найняти повний штат відповідно до своїх організаційних структур, дослідницьких та просвітницьких планів. При наймі слід уважно дотримуватися найвищих стандартів прозорості та належної практики, що застосовуються до державного сектору, включаючи розкриття будь-яких конфліктів інтересів. Комісія повинна бути відповідальним роботодавцем, дотримуючись усього відповідного трудового законодавства, шукаючи різноманітний персонал, з рівними можливостями для чоловіків та жінок, етнічних, регіональних та релігійних груп, а також дотримуючись балансу професійних дисциплін.

Залежно від правового мандату та організаційної схеми, комісія може скласти бюджет на організацію наступних груп та підрозділів:

- Юридична група (групи) щоб визначити закономірності порушень, встановлених мандатом, відповідно до чинного законодавства та ретельно дослідити конкретні, показові випадки
 - Міждисциплінарні колективи соціологів (такі як історики, соціологи, політологи та антропологі) вивчають політичні процеси та контекст, що породили порушення прав людини, які розслідуються, а також вивчають наслідки попередніх злочинів та порушень. (По мірі прогресу операційного етапу ці команди можуть вдосконалити свої функції, щоб перейти від дослідження результатів до роботи над рекомендаціями, заснованими на висновках.)
 - Підрозділ збору та обробки даних розробляє процедури та форми збору свідчень, процедури для спеціальних свідків та процедури експертизи архівів та розробляє комплексну базу даних
 - Підрозділ жертв сприяє участі жертв та їх емоційній підтримці. Цей підрозділ може бути персоналом професіоналів в галузі охорони здоров'я, соціальної роботи та освіти. (Якщо це сумісно із правовим мандатом, може бути створена окрема служба, що забезпечує форми захисту свідків у співпраці з відповідними органами.)
 - Відділ комунікації, просвітницької роботи та освіти для моніторингу громадськості, засобів масової інформації та політичного середовища, в якому працює комісія; допомагає комісії визначити її публічний профіль та дискурс; керує спілкуванням з важливими партнерами; та контролює загальноосвітню діяльність. (Якщо це сумісно з мандатом та узгоджується з потребами розслідування, підрозділ зв'язку може включати в себе конкретну групу для організації громадських слухань потерпілих та основних свідків.)
 - Адміністративна одиниця з управління бюджетом, логістикою та моніторингом продуктивності.
- Комісія повинна створити регіональні офіси та мобільні команди, якщо доречно, відповідно до своєї організаційної структури, планів досліджень та пошуку інформації. Минулий досвід демонструє цінність та переваги укомплектування регіональних офісів досвідченими місцевими фахівцями, які користуються довірою населення, особливо жертв. Такі фахівці можуть бути місцевими активістами або правозахисниками, які мають досвід та знають ситуацію, яку розглядає комісія.

Кількість місцевих офісів буде залежати від географічних особливостей країни, кількості жертв та свідків, які, як очікується, з'являться перед комісією, та сили громадянського суспільства та інституційних партнерських відносин. Деякі Комісії правди, як-от Комісія Гватемали з роз'яснення історії, мали відносно мало офісів, але працювали достатньо слідчих, які подорожували країною як мобільні команди. Інші комісії, як у Східному Тиморі, вибрали постійне покриття по округах. Перуанська комісія

правди і примирення була сформована швидко, з обмеженою поінформованістю громадськості, але відкрила додаткові офіси в певних округах після критики з боку громадянського суспільства.

- Комісія повинна розробити свою первинну публічну інформаційну кампанію з метою встановлення партнерських відносин з національним громадянським суспільством та забезпечення повного охоплення території чи країни. У разі необхідності на цьому етапі комісія також може провести міжнародну кампанію для правозахисних груп, установ та (потенційних) донорів. Особливо важливо забезпечити партнерство з метою:
 - Поширення роботи комісії
 - Отримати доступ до організацій жертв та громад
 - Надати жертвам підтримку та консультування
 - Отримати підтримку експертів

Основна діяльність

По мірі прогресу роботи комісії, коли організація досягне повного потенціалу, комісія почне впроваджувати свою основну діяльність, які залежно від функцій, призначених мандатом та робочими планами, можуть включати в себе наступні завдання:

- Збір свідчень через місцеві офіси та / або мобільні команди, керуючись планом досліджень та під керівництвом підрозділу збору та обробки даних. Це основна діяльність комісії та основний досвід, завдяки якому вона буде взаємодіяти з жертвами та свідками. Тому важливо забезпечити чітке застосування методології та принципів поведінки з жертвами та свідками. Через свої територіальні управління комісія повинна чітко заздалегідь повідомити про процедури збирання свідчень усім зацікавленим сторонам. Процес прийняття свідчень повинен мати відповідний термін, щоб забезпечити час для обробки даних, редагування та форматування звіту; встановлення висновків; та надання рекомендацій. Це стосується також опитувань ключових свідків та експертизи архівної інформації.

Збір свідчень вимагає використання ретельно розробленої та перевіреної анкети та протоколу співбесіди. Ті, хто збирає свідчення, потребують ретельної підготовки, щоб гарантувати, що досвід респондентів буде продуктивним та шанобливим. Респонденти повинні мати змогу розповідати свої історії у формі, яка є прийнятною для них культурологічно та психологічно у власному способі спілкування. Анкета не повинна замінити розповідь респондента, а скоріше допомагати інтерв'юєру забезпечити, щоб певна основна інформація була записана, а не була упущена з уваги чи втрачена, та зібрано якомога більше фактичних та контекстуальних деталей.

- Інтерв'юєри записують у письмовій формі отримані ними свідчення, забезпечуючи, щоб усі пункти анкети були максимально наповнені за можливостями респондента. Письмові розповіді слід надсилати до штаб-квартири комісії для внесення до бази даних. Бази даних комісії, розроблені відповідно до мандата комісії, визначатимуть як кількісні дані (такі як частота конкретних порушень у часі, вимірюється статистичними методами), так і якісні дані (наприклад, характеристика стратегії та практики злочинців).
- Організація громадських слухань дозволяє відібраним жертвам ділитися своїм досвідом перед національною аудиторією та ЗМІ. Інші форми громадських слухань можуть включати свідчення експертів та важливих політичних діячів.

Деяким комісіям було надано законний мандат, щоб дозволити злочинцям брати участь у слуханнях. Це залишається суперечливим: критики посилюються на ризик повторної травматизації жертв або використання трибуни для заяв. Коли Комісія з правди та примирення Ліберії запросила колишніх

восначальників давати показання, процес було зірвано учасниками та громадськістю, бо жертви отримали сильний стрес.

Громадські слухання, як правило, організовуються в трьох напрямках:

- Слухання щодо безпосередніх показань потерпілих чи постраждалих, що складаються відповідно до географічних критеріїв
 - Тематичні слухання, де свідчення жертв чи виживших, узагальнюються відповідно до характеру порушень прав людини
 - Слухання експертів чи ключових осіб, на яких політичні лідери чи знаючі експерти можуть обмінюватися інформацією та думками з питань, зібраних комісією
- *Громадський діалог.* У разі необхідності комісія може організувати громадські заходи, що надають можливість для публічного діалогу, освіти або навіть для вирішення питань примирення, таких як визнання досвіду жертв або визнання відповідальності злочинців. Остання можливість трапляється лише в дуже конкретних правових умовах бо в них приймають участь злочинці, які скоїли не грубі порушення прав людини (такі як напади на власність).
 - *Підтримка та захист жертв.* Підтримка та захист жертв повинна бути центром уваги протягом діяльності комісії, щоб жертви могли стати надійними партнерами чи прихильниками. Оскільки комісії мають обмежений часовий мандат, вони можуть не бути стійкими для управління програмами захисту. Бажано, щоб вони співпрацювали з урядовими органами захисту, для забезпечення довгострокового захисту жертв і свідків, або з громадянським суспільством для забезпечення неформальних мереж підтримки навколо жертв.

Тривалість фази розгортання та діяльності буде залежати від складності повноважень комісії. Останні комісії з всеосяжними повноваженнями та широкими моделями розслідуваних порушень присвятили цій фазі від 12 до 24 місяців.

Фаза розгортання та діяльності - це коли комісія зростає на повну силу і стає складною організацією, що включає спеціалізовані колективи, територіальні підрозділи та ретельно керований розподіл праці та досвід серед уповноважених та основного персоналу. Під час цієї фази слідчим групам потрібна велика кількість інтерв'юєрів та обробників даних, їх логістичні потреби можуть стати величезними. Комісії з широкими та складними мандатами, такі як у Южній Африці,³⁰ Гватемалі³¹ та Перу,³² мали штат у декілька сотень та аналогічну кількість волонтерів.

Комісії правди - це складні, з розширеними повноваженнями структури, які залучають багато персоналу, для виконання відповідальних за різноманітних завдань. Створення ефективної організаційної структури є важливим кроком у забезпеченні продуктивності та успіху комісії. Комісії з правди організують свої структури відповідно до їх мандату та законодавчої бази, що застосовується в їхній країні. Єдиної моделі передового досвіду не існує.

³⁰ Mandate of the Truth and Reconciliation Commission in South Africa, *supra* note 32.

³¹ Agreement on the Establishment of the Commission to Clarify Past Human Rights Violations and Acts of Violence that Have Caused the Guatemalan Population to Suffer, *supra* note 20.

³² Mandate of the Peruvian Truth and Reconciliation Commission, *supra* note 39.

Розділ 7

Організаційна структура комісії з правди

Державна комісія добробуту дитини, правди і примирення у штаті Мен Вабанакі доручає племінним урядам штатів Вабанакі та Мен, обрати п'ять уповноважених, які будуть працювати в Комісії. Пропонуємо громадськості призначити людей на розгляд Комітету з відбору. Критерії для відбору: доброчесність, співпереживання, авторитетність та поважність, прихильність до цінностей правди, примирення, безсторонності та справедливості.

Комісія правди та примирення Мен-Вабанакі, оголошуючи конкурсі для членів комісії, вересень 2012 року

Загальна організаційна характеристика Комісії правди

З деякою різницею, внутрішні структури комісії з правдивості зазвичай мають такі характеристики:

- Внутрішня організаційна структура, яка відповідає мандату з точки зору функцій та цілей Комісії правди. До складу комісії входять спеціалізовані підрозділи, відповідальні за наукові дослідження, просвітницьку діяльність та управління; та регіональні представництва, розміщені на всій досліджуваній території або в країні.

Зазвичай існує два варіанти визначення організаційної структури комісії:

- Для комісій, створених постановою виконавчої влади, уповноважені тлумачать мандат і самостійно вирішують його пріоритети, включаючи найкраще використання ресурсів та його організацію. Комісії в Чилі, Гватемалі та Перу дотримувались цієї моделі.
- Комісії, створені законодавством, мають заздалегідь вирішити свої внутрішні структури. Це може бути дотримання мандату або охоплення всіх територій країни. Наприклад, закон, що створює комісію з Південної Африки, визначав, що вона буде розділена на три спеціалізовані комітети, які займаються дослідженнями, репараціями та процедурами амністії.³³
- Структура включає науково-дослідні, інформаційно-просвітницькі та адміністративні служби підтримки. Ці функції окреслені в найрізноманітніших законодавчих мандатах. Дослідницька функція, яку можуть виконувати спеціалізовані підрозділи юристів та соціологів, включає розслідування та підготовку підсумкового звіту, який містить дані та рекомендації комісії. Функція інформаційної роботи повідомляє та навчає громадськість щодо повноважень комісії. Адміністративна підтримка забезпечує ефективне та ефективне використання ресурсів комісії.
- Розподіл праці та відповідальності серед уповноважених та професійних працівників. Уповноважені мають прямий юридичний обов'язок виконувати мандат, уповноважені приймати рішення та нести за них пряму відповідальність, представляти результати та надавати рекомендації. Через політичну та етичну значимість рішень комісії їх не може приймати професійний колектив, роль якого полягає в підтримці уповноважених.

Основні функції та позиції в структурі Комісії правди

Комісія повинна створити підрозділи для вирішення кожної конкретної функції, визначеної в мандаті, у відповідних випадках і в межах ресурсів комісії. Цими підрозділами повинні керувати професійні працівники, які підзвітні уповноваженим. Найважливіші функції доручення професійному персоналу:

- *Виконавчий секретар (ВС):* Найвища професійна посада серед найманого персоналу, ВС відповідає за управління бюджетом та адміністрацією комісії та координацію її діяльності. ВС повинен мати добре оснащений підрозділ підтримки для забезпечення ефективної комунікації з науково-дослідними, інформаційно-просвітницькими та адміністративними підрозділами та офісами, розміщеними по всій країні. ВС також підтримує уповноважених в управлінні інституційними відносинами з іншими державними установами та організаціями громадянського суспільства. ВС повинен звітувати безпосередньо перед головою комісії.
- *Науковий директор (НД):* НД відповідає за підрозділи розслідування та аналізу комісії протягом усіх етапів її роботи, включаючи планування, збір інформації та даних, а також оцінку та аналіз. НД повинен бути головним редактором підсумкового звіту. Він або вона повинні звітувати безпосередньо в ВС. Деякі з можливих підрозділів, які можуть діяти під керівництвом НД,::
 - *Методологія, збір свідчень та база даних:* Фахівці з суспільствознавства необхідні для розробки інструментів для збору даних від опитуваних, таких як форми заяв чи анкети. Цей підрозділ з часом буде рости за рахунок інтерв'юєрів, операторів даних та аналітиків.
 - *Аналіз конкретних порушень:* Відповідно до їх мандату комісія може створювати підрозділи для проведення досліджень щодо порушень, конкретно зазначених у мандаті. Деякі комісії сконцентрували всі свої слідчі

³³Mandate of the Truth and Reconciliation Commission in South Africa, *supra* note 32.

функції в одному всеохоплюючому "підрозділі, що шукає правду", а інші створили окремі спеціалізовані підрозділи для розслідування випадків катувань, позасудових страт та насильницьких зникнень тощо.

- *Аналіз конкретних соціальних та історичних процесів:* Відповідно до свого мандату комісія може прийняти рішення про створення підрозділів для розслідування більш широкого контексту та причин конфлікту, ролі певних установ або наслідків конфлікту на певний регіон. Наприклад, комісія може призначити підрозділ для аналізу ролі поліції, судової влади чи певної професії.
- *Ситуації, що зачіпають особливі групи:* Комісія повинна забезпечити, щоб усі підрозділи суворо дотримувались антидискримінаційних практик, дотримуючись мандату. Зокрема, дослідницький підрозділ повинен забезпечити, щоб він досліджував досвід будь-яких груп, атаки на які були спеціально спрямовані або особливо вразливі, наприклад, жінок, дітей, меншин та корінних груп. Однак важливо, щоб комісія була чутливою до питань, що стосуються конкретних груп у всіх аспектах її роботи. Наприклад, усі підрозділи повинні бути гендерно чутливі. НД несе відповідальність за ретельний облік таких особливих потреб.
- *Директор з питань зв'язку з громадськістю та комунікацій (ДЗК):* Ця посада несе відповідальність за донесення мандату та цілей комісії до громадськості та управління всією публічністю, засобами масової інформації та освітніми контактами. Роль вимагає чутливості до ставлення громадськості до комісії та вміння аналізувати думку громадськості. Для ДЗК може бути зручним керувати деякими громадськими розслідувальними діями в безпосередній координації з НД. ДЗК повинен звітувати безпосередньо ВС. Деякі з можливих підрозділів під керівництвом ДЗК:
 - *Підтримка жертв:* Слід створити підрозділ, який охоплюватиме жертви та громади жертв для оцінки їх потреб; сприяти безпековому, юридичному, психологічному, соціальному та матеріально-технічному забезпеченню; сприяти рекомендаціям щодо відновлення їх прав. Також відділ підтримки жертв має важливе значення для того, щоб допомогти жертвам орієнтуватися у процесі подання свідчень, участі у слуханнях та підготовці матеріалів.
 - *Громадські слухання:* Громадські слухання - один з найважливіших заходів Комісії правди, який дозволяє громадянам дізнаватися про порушення безпосередньо від жертв, ключових зацікавлених сторін та експертів. У відповідних випадках конкретний підрозділ повинен відповідати за організацію слухань, координацію участі різних підрозділів Комісії правди та нагляд за необхідною логістикою.
 - *Публічна інформація:* Комісії правди потрібно мати постійні та ефективні засоби для передачі інформації про свою діяльність громадськості. Журналістів, публіцистів та комунікаторів слід наймати для підготовки та розповсюдження періодичної інформації через друковані журнали, веб-сайти, соціальні мережі та ін. Також цей підрозділ повинен бути пов'язан з організацією доступності уповноважених до преси, проведенням тренінгів та підтримкою журналістів, зацікавлених у висвітленні діяльності комісії.
 - *Освітні ініціативи:* Окрім інформації, Комісія правди може створювати та розповсюджувати освітні засоби, спеціально розроблені для вчителів та студентів. По мірі підготовки підсумкового звіту цей підрозділ може сприяти більш широкому розумінню та обізнаності громадськості, допомагаючи готувати педагогічні матеріали в різних форматах (письмовій, аудіо-, відео-, веб-формі тощо).
- *Адміністративний директор (АД):* Ця посада відповідає за управління бюджетом, фінансами, людськими ресурсами, логістикою та закупівлями комісії. АД повинен мати значний досвід роботи в державних установах та застосовувати кращі практики прозорості та ефективності в державному управлінні. АД звітує безпосередньо в ВС. Склад адміністративних одиниць буде залежати від місцевої практики, але можуть бути охоплені наступні функції:
 - *Юридичні послуги:* Цей підрозділ забезпечує те, що комісія ретельно дотримується всіх відповідних законів та впроваджує найкращі практики щодо запобігання корупції, конфлікту інтересів та непотизму (кумівству). Підрозділ також відповідає за розробку та управління договорами та угодами з персоналом, постачальниками послуг та партнерськими організаціями. Зважаючи на те, що комісія може набути значної кількості персоналу, вона може зажадати певного підрозділу, присвяченого питанням людських ресурсів.
 - *Бухгалтерський облік:* Цей підрозділ управляє бюджетом комісії, розподіляє ресурси з державного бюджету чи донорів та відстежує видатки, активи та інші ресурси.
 - *Закупівлі:* Цей підрозділ координує придбання або оренду об'єктів, транспортних засобів та матеріалів для підтримки діяльності комісії.

Територіальні офіси та мобільні команди

Важливо, щоб комісія розмістила персонал та ресурси, близькі до постраждалого населення. У багатьох випадках моделі насильства траплялися в окремих районах, далеко від великих міст чи населених регіонів. Жертвам та вижившим, які живуть у важкодоступних районах, може знадобитися підтримка, щоб взяти участь у заходах комісії або дати свідчення.

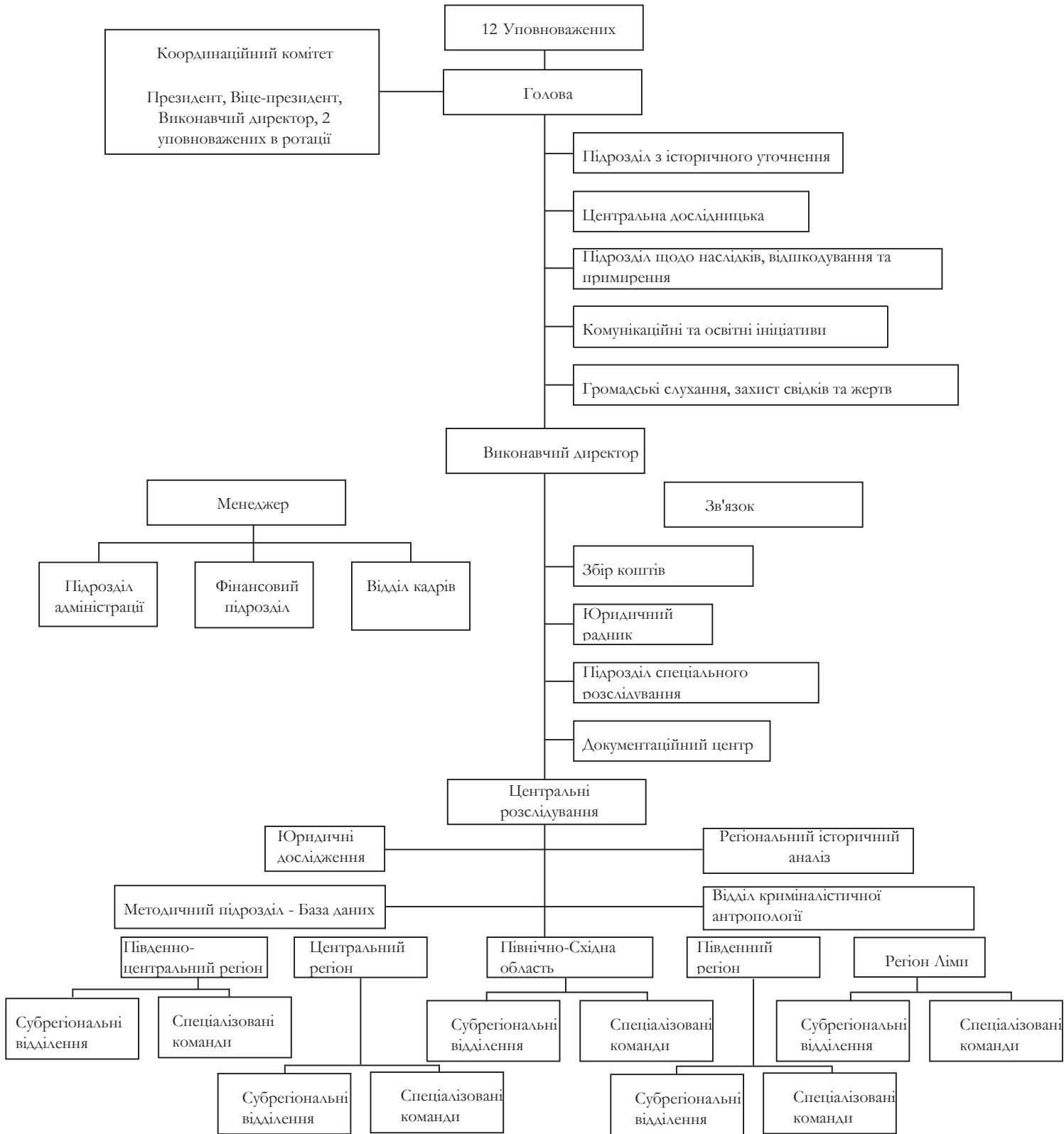
Більшість комісій, крім штаб-квартир, створили територіальні офіси, щоб охопити найбільшу кількість свідків і дати можливість персоналу проводити дослідження безпосередньо серед постраждалих. Важливо, щоб комісії оцінювали як потреби, так і попит, визначаючи найбільш підходящі місця для територіальних управлінь.

Кожен територіальний офіс повинен мати директора офісу (ДО), який підзвітний ВС та уповноваженим. Місцевий відділ управління буде керувати місцевими науково-дослідними, комунікаційними та адміністративними функціями, забезпечуючи, щоб команди, що приймають заяви, могли отримувати інформацію від місцевих жертв та постраждалих.

На додаток до управління доступом до жертв територіального управління, ДО також повинен організувати персонал для відвідування громад, оскільки деякі жертви можуть не мати можливості їздити до офісу. Мобільні команди потребують значних ресурсів, таких як транспортні засоби та засоби зв'язку, а також координація з силовими службами в деяких ситуаціях. На ДО покладається головна відповідальність за забезпечення того, щоб мобільні команди могли ефективно вести свою діяльність.

Таблиця 1 (нижче) відображає організаційну структуру Комісії правди та примирення Перу, коли вона закінчила підготовчий етап і розпочала свою діяльність.

Таблиця 1: Організаційна структура Комісії правди та примирення Перу

Розділ 8

Просвітницька діяльність та комунікації: Партнерства громадянського суспільства

Кожна організація та людина на всіх рівнях суспільства в Тиморі-Лешті повинні знати про Чегу! [Звіт Комісії з питань прийняття, правди та примирення у Східному Тиморі] та робити все, що вони можуть, щоб бачити, що це основне повідомлення про ненасилля , відповідальність та повагу до прав людини та верховенство права реалізується в нашому суспільстві.

Повідомлення президента Жозе Рамос-Орта, Чегу! Набір ресурсів:
Здійснення звіту CAVR щодо ненасильства та прав людини, 2008 рік

Щоб досягти успіху, Комісія правди повинна охоплювати не лише жертв, свідків та інших осіб, які братимуть безпосередню участь у її процесах, а й широке суспільство, в якому вона працює за допомогою інформаційної роботи. Залучення громадськості є основоположним для досягнення комісією своїх цілей, особливо стосовно:

- Належне інформування громадськості, щоб вони могли брати участь у процесі пошуку правди
- Надання потерпілому населенню голосу у цьому процесі
- Сприяння інклюзивності та прозорості як належна урядова практика
- Побудова почуття причетності до процесу пошуку правди

Просвітницька діяльність та її значення

Інформаційна робота складається з матеріалів та заходів, які Комісія правди використовує для побудови прямих каналів комунікації з постраждалими громадами. Інформація не повинна просто надходити в одну сторону, від комісії до суспільства; скоріше, інформаційна діяльність Комісії правди повинна спокунати до діалогу та партнерства.

Оскільки комісія несе відповідальність за залучення груп жертв та просвітництво суспільства в цілому, інформаційна кампанія є частиною основних цілей Комісії правди. Просвітницька діяльність також впливає на комісію як процес, що триває, тому що спілкування з громадськістю має важливе значення для забезпечення стійкості комісії в політичному середовищі, яке є мінливим і повним ризиків.

Просвітницькі заходи повинні бути розпочаті якомога раніше, щоб забезпечити розуміння громадськістю місії комісії та зменшити будь-які помилки. Важливість інформаційної роботи повинна відобразитися в установчих документах та мандаті Комісії правди, а також у її робочих планах (сформульованих на підготовчому етапі).

Цілі просвітницьких програм

- *Поширення інформації:* Комісії правди повинні прагнути до прозорості, яка вимагає надання громадськості доступу до всієї інформації, необхідної для розуміння цілей, структури та робочих процедур установи, а також своєчасного оновлення її досягнень. Комісія повинна застосовувати активний підхід до надання інформації пріоритетним групам, особливо свідкам та жертвам, щоб вони могли брати участь у процесі та співпрацювати з установою. Просвітницька діяльність повинна використовувати друковані, Інтернет та аудіовізуальні ЗМІ. Взаємодія з громадою може сприяти загальні збори, Інтернет-ресурси, сільські ярмарки, радіопрोगрами та культурні заходи, такі як театральні вистави та громадські мистецькі конкурси. Тренінги, семінари, відвідування приміщень комісії або музеїв, кінопокази та громадські слухання також можуть бути ефективними. Інші ключові елементи розповсюдження інформації включають освітні заходи, спрямовані на молодь та наукові установи, консультаційні процеси, такі як процеси публічного відбору для членів комісії, опитування та семінари.
- *Встановлення діалогу:* Крім початкового розповсюдження інформації, просвітницька діяльність повинна сприяти взаємодії з населенням. Комісії повинні встановити двосторонній процес комунікації, завдяки якому громадськість може формувати відповідні очікування щодо комісії, а комісія може розуміти потреби громадськості та відповідно коригувати свої плани.
- *Консультація:* Консультація дає суспільству та групам жертв, зокрема, можливість мати голос у роботі комісії з правди, таким чином сприяючи почуттю причетності. Механізми консультацій повинні зосереджуватися на фактах, таких як оцінка обставин, уподобань та очікувань груп жертв. Що стосується корінних народів, то консультація є юридичним обов'язком, оскільки для їх участі у процесі необхідна вільна, попередня та усвідомлена згода цих груп населення.³⁴
- *Участь:* Останнім елементом успішної роботи з громадськістю є сприяння участі у цьому процесі. Дозвіл органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства та груп жертв розробляти та впроваджувати програми збору правди збагачує роботу комісії та створює потенціал, який буде корисний у довгостроковій перспективі.

³⁴ UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, *supra* note 26.

Оперативні аспекти роботи з громадськістю

В ідеалі важливість роботи з громадськістю повинна відображатись у установчих документах Комісії правди, а програми просвітницької роботи повинні мати спеціальний бюджет. Щоб уникнути надсилання суперечливих меседжів, підвищити ефективність та гарантувати професіоналізм, робота з громадськістю повинна бути централізована у спеціалізованому підрозділі з власним спеціалістом. Хоча, як зрозуміло, комісії віддають перевагу найму персоналу, який має комунікаційний досвід, доцільно набирати персонал з різними знаннями, щоб задовольнити коло потреб у відділі роботи з громадськістю, включаючи юридичну та освітню експертизу.

Сильна присутність на місцях є основою для хорошого функціонування програми роботи з громадськістю. Це допомагає підтримувати мережу, яка може поширювати інформацію по широкій географічній зоні та гарантувати постійну присутність для того, щоб розвивати довіру місцевих громад. Регіональні структури мають важливе значення для того, щоб Комісія правди регулярно була присутня на місцях, особливо у сільській місцевості. Наприклад, Комісія правди і примирення Перу, з самого початку, створила представництва в регіонах, найбільш постраждалих від насильства. Щоб гарантувати більш широке охоплення, координатори кожного офісу їздили в межах своїх регіонів, щоб інформувати населення про комісію, організовуючи сільські ярмарки та наради в селах за допомогою персоналу, який розмовляв місцевою мовою. Ці місцеві координатори допомогли організувати громадські слухання комісії.

Розробка стратегії роботи з громадськістю

Для успішної роботи з інформаційними програмами необхідний стратегічний план, який включає наступні компоненти:

- *Аналіз цільової групи та контексту.* Хороший аналіз контексту включає основні дані щодо демографії, культурних та соціальних цінностей, наслідків конфлікту та політичного клімату. Також важливо мати чітке уявлення про існуючі інфраструктурні зв'язки, засоби масової інформації та місцеві інформаційні особливості.
- *Чіткі та конкретні цілі.* Комісія повинна встановлювати конкретні цілі просвітницької діяльності відповідно до свого загального мандату, внутрішніх пріоритетів мандата, контексту та викликів, які необхідно вирішити, та різних етапів у діяльності комісії.
- *Ясні повідомлення.* Комісії необхідно ретельно визначити повідомлення та інформацію, яку вона планує повідомляти населенню взагалі та конкретним групам. Сильна дисципліна навколо тих повідомлень, які уникають суперечностей та плутанини, є основоположним.
- *План діяльності.* На основі наявних ресурсів, цілей та пріоритетів обміну повідомленнями комісія повинна встановити план щодо впровадження ряду інформаційних заходів, серед яких: встановлення та підтримка присутності в Інтернеті, створення друкованих матеріалів, організація загальних зборів, проведення семінарів з різними зацікавленими сторонами, проведення громадських слухань та організація волонтерів.

Просвітницька діяльність та зв'язки зі ЗМІ

Комісії повинні приділяти особливу увагу управлінню відносинами з пресою та ЗМІ. Враховуючи складність роботи Комісії правди та відносну силу та спроможність національних ЗМІ, важливо, щоб діяльність комісії з правди привертала належну увагу з боку преси, та щоб ЗМІ повідомляли про правосуддя неупереджено та точно. Успішні зв'язки зі ЗМІ передбачають надання пресі своєчасної інформації, конкретної допомоги та добре організованих матеріалів.

Службовці зі зв'язків із громадськістю та преси повинні прагнути активно співпрацювати з медіа-організаціями для просування основних журналістських стандартів шляхом навчання та освіти. Крім того, чиновники по роботі з громадськістю повинні розробити чітку комунікаційну стратегію, щоб запобігти проникненню політичної пропаганди у висвітлення преси, виправлення неправильних тлумачень та надання рекомендацій щодо етичної звітності. Прикладом успішного висвітлення у ЗМІ Комісією правди є Південна Африка, де газети, радіо та телебачення висвітлювали національні слухання. Слухання транслювалися в прямому ефірі на національному радіо, а недільне вечірнє шоу, яке підводило підсумки слухань, стало найпопулярнішою новинною програмою в країні.

Питання, які слід враховувати, включають:

- *Підтримка інфраструктури:* Співробітники комунікацій повинні забезпечити, щоб представники преси мали все необхідне для своєї роботи. Журналісти повинні мати доступ до публічного розгляду та відповідні засоби, включаючи медіа-кімнату для прямої трансляції під час слухань, за допомогою комп'ютерів та доступу до Інтернету.
- *Медіа-діяльність та матеріали:* Успішний підхід до засобів масової інформації повинен включати в себе все наступне: регулярні прес-релізи, прес-конференції, зустрічі та брифінги з журналістами, сприяння інтерв'ю та участь вищих посадових осіб у національних та міжнародних теле- і радіопрограмах.
- *Навчальні заняття та краці практики:* Повідомлення з питань прав людини та перехідної справедливості вимагає експертизи, точних історичних знань та етичної поінформованості, особливо з огляду на чутливий характер теми. Для того, щоб сприяти високим стандартам доповіді, програми просвітницької роботи повинні організувати навчальні заходи для національних та міжнародних журналістів та працювати над тим, щоб потерпілі та інші учасники поважали ЗМІ.
- *Налагодження стосунків з пресою:* Застосування активного підходу до взаємодії з журналістами є ключовим фактором успішних зв'язків із ЗМІ. Метою прес-програми є створення цілісної рамки, яка сприятиме послідовному та широкому висвітленню у засобах масової інформації, а не висвітленню, яке зосереджується лише на ключових моментах. Тому необхідно забезпечити журналістів постійним потоком корисних матеріалів. Також може бути доречним наполягати на передачі певних повідомлень про прозорість процесу, особливо про роль, яку жертви відіграють у роботі комісії.

Внесок громадянського суспільства в пошук правди

Недержавні організації мають цілий ряд цінних активів для обміну з комісіями з питань роботи з громадськістю, включаючи доступ до інформації, дослідницькі навички та можливість виявлення ключових випадків та ситуацій для експертизи. Вони також мають зв'язки з жертвами та широким громадянським суспільством та здатність мобілізувати громадську думку та створювати політичний тиск. Такі активи можуть призвести до залучення організацій до різноманітних заходів протягом діяльності комісії, що потенційно може включати взаємодію з пресою, виробництво та поширення засобів масової інформації, роботу з жертвами, а також збирання та поширення інформації.

Роль громадянського суспільства у просвітницькій діяльності можна розділити на три етапи:

1. *До створення Комісії правди:* До того, як буде створено Комісію правди, громадянське суспільство може відігравати життєво важливу роль у мобілізації громадської думки та участі громадськості у процесі пошуку правди, розробці або посиленні мандату та оперативної структури комісії, а також працює над тим, щоб комісія мала довіру та легітимність у очах громадськості та міжнародного суспільства. Таке залучення включає розробку або вдосконалення законодавства, започаткування діалогу та визначення та сприяння загальному процесу збору правди. Організації можуть навіть відігравати вирішальну роль у випадках, коли рішення про створення комісії з правди було недемократичним. Наприклад, Центр демократичного розвитку в Гані перетворив політичний жест на національну програму, заохочуючи відкриті та представницькі дискусії щодо Комісії правди.

Зокрема, неурядові організації можуть брати участь у наступних заходах, спрямованих на створення Комісії правди:

- Розробка законодавства про створення комісії
- Лобіювання щодо вдосконалення законодавства про вчинення правди (включаючи мандат та процедуру відбору уповноважених)
- Скликання національних акторів для обговорення найкращих міжнародних практик Комісій правди
- Навчання майбутніх працівників комісії (включаючи виконавчих менеджерів)
- Надання або сприяння консультативним послугам для підготовки жертв до слухань правди
- Навчання громадськості, політичних суб'єктів та засобів масової інформації щодо тем та механізмів правосуддя перехідного періоду
- Розробка консультативних механізмів для комісії

– Встановлення моделей співпраці з Комісією правди

У Бразилії Комісія правди є прямим результатом діяльності громадянського суспільства на Національній конференції з прав людини, яка вимагала створення державного агентства, в результаті якого вийшов Державний національний план з прав людини.³⁵

2. *Під час мандату Комісії правди:* Громадянське суспільство може продовжувати свою діяльність по підтримці Комісії правди та її розслідування, надаючи їй інформацію з різних джерел або навіть створюючи регіональні та неофіційні органи для встановлення істини:

- Центри документації з прав людини та їхні файли
- Асоціації жертв, у тому числі, зібрані фізичними особами
- Групи та особи у вигнанні та їхні файли
- Попередні комісії з правди та слідчі комісії
- Судові стенограми, провадження та записи
- Записи служб розвідки
- Записи професійних органів (юридичних, медичних, медіа та академічних)
- Музеї та національні архіви
- Міжнародні організації та закордонні уряди
- Матеріали, доступні відповідно до національних та міжнародних положень про свободу інформації

3. *Після розпуску комісії з правди:* Організації громадянського суспільства можуть внести критичний внесок у тривалий вплив Комісії правди, допомагаючи забезпечити, щоб фінальний звіт комісії був загальнодоступним, точно переписаним або скороченим та доступним у різних форматах та мовах. З цією метою організації громадянського суспільства можуть:

- Переклад фінального звіту Комісії правди на основні національні мови
- Узагальнення основних висновків та рекомендацій
- Підготовка ілюстрованих версій основних висновків та рекомендацій
- Контроль за виконанням рекомендацій комісії
- Інтеграція історичних висновків комісії у шкільні програми
- Розробка коротких відео чи документальних фільмів про процес пошуку правди

³⁵ Third National Plan for Human Rights [Brazil], *supra* note 30.

Розділ 9

Комісії правди та різноманітність

Ми, жінки Папуа, були задавлені, загнані в кут, оточені з усіх боків. Ми в небезпеці вдома, а тим більше поза домом. Повинність годувати своїх дітей, надто важка. Історія папуаського народу вкрита кров'ю, і жінки не виняток, як жертви насильства сліпих військових дій. Ми зазнали зґвалтування та сексуального насильства під час затримання, на пасовищах, під час пошуку притулку, де б ми не знаходились, коли армія та поліція проводили операції з безпеки.

Вступ, Досить значить досить!: Свідчення жінок-папуасів, жертв насильства та порушень прав людини, 1963–2009, 2010

Загальне розслідування, яке не враховує різний досвід конкретних верств населення, не може належним чином визнати жертв, повністю зрозуміти злочини та порушення, що відбулися, або зробити ефективні рекомендації щодо політики, щоб запобігти їх повторному виникненню. Комісії правди, коли вони розвивалися, набули більшої чутливості до особистості та різного досвіду порушень прав людини.

Зокрема, Комісії правди досягли значного прогресу в інтеграції гендерної перспективи, забезпечивши більшу чутливість до потреб дітей та будучи відповідальними за права корінних народів. Інклюзивний підхід до цих часто маргіналізованих та вразливих груп населення є важливим фактором для розвитку більш глибокого розуміння злочинів, що розслідуються, отримання більш широкої підтримки комісії та створення кращих умов для виконання рекомендацій комісії.

Забезпечення гендерної перспективи в Комісіях правди

Порушення прав людини по-різному стосується чоловіків та жінок. Гендерні ролі інформують про соціальне сприйняття насильства, часто звинувачуючи злочини, як сексуальне насильство, як шкоду, але неминучу, і нормалізуючи певні дії як властиві статі. Як наслідок, зазвичай ігнорують або потуртують сексуальному насильству в конфлікті як звичайний наслідок або побічне явище більш масштабних форм насильства. Крім того, такі злочини, як примусове вербування дітей, сприймаються як такі, що значною мірою спрямовані на хлопчиків, мовчки припускаючи, що для чоловіків є нормою бути учасниками бойових дій і ігнорують досвід дівчат.

Комісії правди повинні включати гендерну перспективу, щоб повністю зрозуміти порушення прав людини, зробити злочини проти жінок видимими та краще виправити помилкові уявлення про зв'язки між маскулінністю та проявом насильства. У той же час Комісії правди повинні забезпечувати, щоб жінки сприймалися не просто як пасивні отримувачі допомоги, а як агенти із специфічним досвідом та чіткими голосами – як ключові партнери для забезпечення того, щоб робота комісії поширювалася в суспільстві.

Комісії правди лише нещодавно почали чітко зосереджуватися на гендерному насильстві. Сексуальне насильство не було включено до багатьох правових мандатів, незважаючи на всебічну присутність у конфлікті та репресіях. Крім того, багато Комісій з питань ранньої правди приділяли мало уваги участі жінок як уповноважених та персоналу. Багато що змінилося: нове законодавство про Комісії правди, особливо в Африці, чітко включає всі форми сексуального насильства в мандати комісій і вимагає гендерного паритету при висуванні членів комісії.

Зробити гендерне насильство видимим

Гендерна перспектива повинна бути включена з самого початку, коли ведуться переговори про правовий мандат Комісії правди чи, якщо цього не відбувається, коли уповноважені приймають оперативні рішення щодо їх мандату. Це може включати гендерне насильство в мандат, включаючи сексуальне насильство, але мандати не повинні обмежуватися гендерним насильством.

Правовий мандат чи план дослідження комісії, якщо це доречно, повинні розглядати сексуальне насильство як багатогранну складну злочинну модель, яка виходить за рамки зґвалтування. Необхідно вивчити всі форми жорстокого поводження з жінками та дівчатами в сексуальних цілях та будь-яке порушення жіночих сексуальних та репродуктивних прав. Також комісія не повинна зосереджувати увагу на сексуальному насильстві та виключати інші види порушень, вчинених проти жінок. Наприклад, комісія повинна розглянути досвід жінок, які внаслідок вигнання, примусового переселення або вбивства родичів-чоловіків - стали єдиними годувальниками своєї сім'ї. Комісія повинна визнати, що жінки дуже часто зазнають нових злочинів, маргіналізації та стигматизації внаслідок смерті або зникнення своїх родичів-чоловіків. Жінки страждають через те, що існуючі соціальні та структурні нерівності посилюють вплив початкових порушень. Ефективний пошук правди повинен розглянути всі ці порушення.

Крім того, гендерна перспектива може збагатити розуміння насильства протягом усієї роботи комісії. Конкретна асоціація маскулінності з насильством може висвітлити пафлони злочинів. Молодь може приймати вербування дітей, наприклад, тому що війна сприймається як чоловіча робота. Здатність до вчинення жорстоких дій часто асоціюється з маскулінністю, а жорстокість по відношенню до в'язнів і жінок може розглядатися як демонстрація мужності. Такі злочини, як сексуальне насильство над чоловіками, зберігаються в тиші, оскільки вони розглядаються як виклик традиційним уявленням про маскулінність.

На практиці це означає, що комісія з правди повинна працювати з самого початку, щоб будувати гендерну перспективу у всіх своїх дослідженнях. Гендерну перспективу слід застосовувати при розробці та застосуванні дослідницьких інструментів, таких як свідчення та слухання. А порушення, пов'язані з гендерною ознакою, повинні бути чітко зафіксовані у заключному звіті.

Забезпечення участі жінок

Слід враховувати гендерну приналежність при відборі та призначеннях в Комісію. Співробітники також повинні мати гендерний досвід. Постійне навчання з гендерних питань має вирішальне значення для того, щоб усі члени органу пошуку правди були обізнані та гендерно чутливі.

Комісія повинна бути відкритою для співпраці з жіночими групами у всіх її діях. Співпраця повинна бути на всіх етапах роботи комісії, від визначення та реалізації мандату чи підготовки та проведення навчальних занять до розробки стратегій проведення просвітницької діяльності серед жінок-жертв. Приклади включають адвокацію щодо призначення уповноважених з гендерної експертизи; аналіз освітніх заходів для інших установ щодо включення та обміну гендерними перспективами; надання пропозицій щодо структури форм прийняття свідчень, проведення виїзної допомоги серед жінок тощо.

Що стосується збору свідчень, кроки, які можна вжити для забезпечення гідної та комфортної участі жінок, включають проведення просвітницьких заходів з метою забезпечення того, щоб жінки, особливо ті, що знаходяться у віддалених районах та ті, хто не грамотні, отримували інформацію про Комісію правди та можливість їх участі. Крім того, особи, які збирають свідчення, повинні пройти навчання інтерв'юванню, щоб підвищити чутливість до психологічної травми, яку можуть зазнати жінки, даючи показання. Серед підготовлених інтерв'єрів мають бути жінки. Жінки та дівчата можуть почувати себе зручніше, розмовляючи з іншими жінками.

Комісія правди повинна ретельно розглянути можливість проведення тематичних слухань щодо гендерних питань. Дорослі жертви сексуального насильства повинні мати можливість зберігати свої показання конфіденційними. У деяких випадках жертви сексуального насильства - чоловіки чи жінки - можуть віддати перевагу конфіденційності своїх свідчень, щоб уникнути соціальної стигми; деякі жертви можуть вирішити, що їхні свідчення є потужним інструментом визнання та освіти.

Забезпечення дотримання прав дітей у Комісіях правди

Хоча діти мають міжнародно визнане право висловлювати свою точку зору щодо політичних питань, які стосуються їх, дуже мало Комісій правди зосередили увагу на дітях. Дітей іноді виключали із бажання захистити їх від потенційно травматичних наслідків процесу пошуку правди. В інших випадках питання дітей не вирішуються, оскільки жертви, які були дітьми під час злочинів, зараз дорослі.

Однак надзвичайно важливо залучити дітей до пошуку правди та відновлення пам'яті дитинства, щоб висвітлити злочини, які зазнають діти, заохотити широкую участь громадянського суспільства та освіти та допомогти запобігти повторенню. Комісії правди, які ефективно зосереджуються на дітях, повинні розглянути можливість включення дітей до їх мандату, забезпечення захисних процедур щодо дітей-учасників та встановлення продуктивних партнерських відносин з органами захисту дітей та організаціями, керованими дітьми чи молоддю.

Підхід чутливий до дітей при складанні правового мандату

Більшість Комісій правди не були чітко зосереджені на порушеннях прав людини, спрямованих на дітей. Виняток становлять комісії Сьєрра-Леоне та Ліберії, які діяли навколо сукупності тісно пов'язаних конфліктів. В обох випадках комісії та їхні товариства, що надають підтримку, поставили високий пріоритет у вирішенні питання про поширеність дітей-солдатів. Комісія Сьєрра-Леоне була дуже активною в спілкуванні з колишніми солдатами-дітьми, а Ліберійська комісія отримала чітке доручення документувати досвід дітей.³⁶

Загалом, найкращим способом включити чутливий до дітей фокус, це чітке посилення на злочини, які зазвичай наносять дітям, такі як примусове вербування та сексуальне насильство, у мандаті комісії. Також мандат може вимагати,

³⁶Truth And Reconciliation Commission of Liberia Mandate, National Transitional Legislative Assembly, May 12, 2005, <http://trcofliberia.org/about/trc-mandate>

щоб комісія переглядала досвід інших злочинів очима дітей, таких як заслання, примусове переселення, катування та свавілля до батьків та близьких родичів.

На процесуальному рівні мандат, що стосується дитини, передбачає забезпечення того, щоб діяльність комісії завжди враховувала найкращі інтереси дитини. Це означає, зокрема, що дослідження та просвітницькі роботи повинні проводитися з особливою ретельністю, щоб запобігти ревіктимізації дітей або підданню їх травматичній інформації, яку вони не можуть обробити. Однак турбота не означає приховування інформацію від дітей: Комісія правди повинна визнати мінливі, зростаючі можливості дітей розуміти факти, приймати рішення та брати участь у процесі пошуку правди.

Навіть якщо комісія з правди формально не включає питання, що стосуються дітей, її уповноважені повинні координувати діяльність з органами захисту дітей, організаціями, що керуються дітьми, та групами жертв, щоб забезпечити розуміння досвіду дітей (або тих, хто був дітьми під час злочинів).

Як захистити дітей під час діяльності Комісії правди

Комісії правди в ідеалі повинні гарантувати, що уповноважені та працівники мають досвід роботи з правами дітей. Оскільки зараз Комісіями правди зазвичай створюються підрозділи психічного здоров'я та інші подібні заклади для задоволення потреб жертв, важливо забезпечити, щоб персонал таких підрозділів знав, як взаємодіяти з дітьми та мати необхідні ресурси для роботи з ними. Комісії можуть наслідувати хороши приклад установ, які вирішили розділити зону уваги серед уповноважених, гарантуючи, що принаймні один уповноважений несе постійну відповідальність за залучення дітей.

Збір свідчень повинен бути відкритим для дітей під суворими гарантіями конфіденційності та захисту ідентичності дитини. Людям, які збирають свідчення, бажано мати досвід надання психосоціальної підтримки або соціальної роботи з дітьми, які пережили жорстоке поводження. Бажання дитини повинні містити вказівки щодо присутності його батьків або опікунів під час співбесіди. Комісія правди, яка приймає рішення про інтерв'ю з дітьми, повинна забезпечити наступні заходи щодо психічного здоров'я.

В принципі, Комісія правди повинна організовувати публічні або приватні слухання, щоб отримати свідчення дітей. Однак якщо комісія з правди організовує громадські слухання з метою визнання досвіду дітей, вона повинна вжити ефективних заходів щодо захисту їхньої ідентичності, щоб свідчення можна було почути без ризику впізнання учасників. У будь-якій ситуації, що стосується публічних свідчень, діти та їхні законні опікуни повинні мати можливість надавати свою згоду вільно після відповідного інформування про подію.

Встановлення партнерства для забезпечення активної участі дітей

Отримання свідчень дітей, документування жорстокого поводження з дітьми та надання інформації, яка може бути зрозуміла дітям, - непросте завдання для здійснення правди. Будь-яка комісія з питань захисту дітей повинна домовитись з агенціями із захисту дітей та групами, що керуються дітьми, щоб полегшити їхню участь. Одним з найкращих прикладів у цьому плані є Ліберійська Комісія правди, яка, у координації з ЮНІСЕФ та місцевими агенціями захисту, змогла отримати сотні свідчень від дітей.³⁷

Сектор освіти також може бути цінним союзником. Державні та приватні школи та їх викладачі можуть бути сильними партнерами для комісії та допомагати поширювати інформацію про процес пошуку правди та заохочувати дітей вивчати проблему та долучатися.

Оскільки діти часто стають жертвами опосередковано, через досвід, який зазнають їх батьки чи опікуни, важливо встановити прямі зв'язки з дитячими організаціями, щоб створити простір для діалогу та підтримки дітей, які можуть вільно говорити та обмінюватися досвідом. У Канаді Комісія правди та примирення розслідує зловживання щодо дітей, які відбулися в установах багато десятиліть тому, в результаті чого жертвами є вже дорослі. Однак комісія активно звертається до дітей та онуків жертв, даючи їм можливість створити волонтерські групи для обговорення їх історії та поширення інформації на широкий загал.

³⁷ Final Report of the Truth and Reconciliation Commission of Liberia. See vol. 3, title 2.

Забезпечення дотримання прав корінних народів у Комісіях правди

Комісії з правди в Гватемалі, Перу, Парагваї та інших місцях розглядали випадки насильства проти корінних народів. Нові комісії в Канаді, Кот-д'Івуарі та Непалі розслідують чи незабаром розглянуть контексти, де корінні народи були піддані грубим порушенням прав людини. Ця тенденція зростає паралельно з міжнародним визнанням прав корінних народів, відображеним в Декларації ООН про права корінних народів 2007 року.³⁸

Комісії правди, як правило, створюються як інструменти для підтвердження цілей єдності та примирення в межах національної держави. Однак ця модель може не працювати в тих випадках, коли корінні народи вважають себе окремими націями в межах унітарної країни.

Крім того, комісії зазвичай зосереджуються на останніх випадках насильства, точніше, на випадках, які можуть запам'ятати окремі свідки та постраждалі та перетворити їх у письмовий текст для створення політик. Корінні народи, які пам'ятають багаторічне історичне насильство, що впливає на загальний спосіб життя, яке часто передається через усну традицію, може вважати стандартну модель Комісії правди недостатньою.

Комісії правди повинні сприймати перспективи багатонаціональних та полікультурних країн, де корінні народи мають свою ідентичність. Комісії повинні прагнути проводити свої дослідження таким чином, щоб визнати спільний досвід та довготермінові історичні зловживання. І вони повинні працювати на підтримку сильних традицій усної історії корінних народів.

На операційному рівні комісії з правди повинні залучати корінні народи на всіх етапах своєї роботи. Це включає проведення постійних консультацій для отримання їх "вільної, попередньої та поінформованої згоди"³⁹ поважаючи представницькі інституції корінних народів та звертаючи увагу на специфічні потреби корінних свідків.

Включення точки зору корінних народів

Комісія правди, побудована на визнанні прав корінних народів, повинна визнати рівноправність національності корінних народів; забезпечити їх вільну, попередню та усвідомлену згоду на кожному етапі процесу; і визнати цінність звичних юридичних практик корінних народів на рівних умовах із домінуючим законом.

Крім порушень щодо осіб, Комісія правди повинна мати можливість дізнатися про порушення, спрямовані на групи, такі як переслідування, вимушене переміщення та геноцид. Комісія правди, яка належним чином розуміє точку зору корінних народів, повинна розслідувати серйозні порушення економічних, соціальних та культурних прав: корінні народи не можуть існувати, якщо уряд порушує їх право на землю та територію або на застосування мови, обрядів та релігійних вірувань.

Широкий фокус при роботі з корінними народами полягає в тому, що комісії мають розпізнавати несправедливості, котрі стосуються корінних громад, навіть якщо вони мали місце у віддаленому минулому, і навіть якщо їх розслідування ставлять під сумнів історичні наративи некорінного населення.

Нарешті, Комісія правди, яка реагує на перспективи корінних народів і відповідає правам корінних народів, повинна визнати в усіх своїх діях важливість усних традицій корінних народів як джерела права, основи правдивих тверджень та інструменту консолідації громад. Проведення церемоній для засвідчення чи вшанування події є основним елементом розповідей корінних народів, надаючи обґрунтованість та гідність тому, що розповідається. Комісії з правди повинні бути готові зрозуміти та включити ці характеристики.

Забезпечення консультацій та особливої уваги до корінних народів

Широка та постійна консультація із довіреними групами мають вирішальне значення для успіху Комісії правди. Цей діючий принцип вже має достатньо консенсусу серед практиків правосуддя перехідного періоду, але він особливо критичний щодо корінних народів. У цьому випадку, згідно з міжнародним правом, уряди зобов'язані добросовісно

³⁸ UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, *supra* note 26.

³⁹ *Id.*

проводити консультації з метою отримання "вільної, попередньої та поінформованої згоди" корінних народів на будь-який законодавчий чи адміністративний захід, що їх стосується.⁴⁰

Принцип вільної, попередньої та поінформованої згоди пов'язаний з питанням, як взаємодіяти з представниками корінного населення. Корінні громади, як і будь-яка політична спільнота, мають багато лідерів, що представляють різні голоси в суспільстві. Координація з безліччю лідерських кадрів є викликом для Комісії правди, і навіть у найуспішніших випадках навряд чи всі, кого слід почути, матимуть слово.

Найважливішим викликом є визнання того, що в деяких випадках голоси корінних жінок та дітей можуть не чути через традиційні канали. Однак Декларація ООН про права корінних народів чітко визнає права корінних жінок та необхідність особливої уваги до потреб корінних дітей. Будь-який процес справжнього діалогу повинен домагатися, консультуючись з корінними народами, щоб всі голоси були почуті.

Належне отримання корінних свідків тягне за собою критичну увагу до мови. Деякі поняття, що є критичними в правовій базі розслідування, не будуть добре перекладені на мови корінних жителів, і аналогічно, деякі способи вираження насильницьких подій на корінних мовах будуть неправильно зрозумілі дослідникам, які не є корінними жителями. Таким чином, Комісії правди повинні залучати корінний персонал і звертати особливу увагу на мови корінних народів.

Заключний звіт говорить про сором та безчестя, але на його сторінках також описані дії мужності, самовідданості і гідності, які показують нам, що люди є великодушними по суті. Звіт розповідає про людей, які не відмовились від повноважень та відповідальності, покладених на них їхніми сусідами; які не відступили перед необхідністю захистити свої сім'ї, перетворивши свої робочі інструменти на зброю; які були несправедливо ув'язнені; які взяли на себе відповідальність захищати націю, не порушуючи закон; які відмовилися бути викоріненими і захищали життя. Їх можна знайти в серці нашої пам'яті.

Передмова, Підсумковий звіт, Комісія з правди та примирення Перу, 2003 р

Зміст підсумкового звіту

Робота комісії з правди завершується публікацією підсумкового звіту, офіційного письмового протоколу роботи та висновків комісії. Це має бути важливим довідковим інструментом для науковців, політиків та істориків на довгі роки.

Більшість звітів складаються з висновків комісії, тобто висновків та описів історичних подій. Ще один важливий розділ комісії буде присвячений її рекомендаціям щодо політик.

Крім того, підсумковий звіт повинен включати:

- Повноваження комісії, компетенція комісії, санкціонування статутів, процедурних правил та будь-яких інших відповідних законів
- Довідкова інформація про членів комісії та пояснення того, як вони були обрані
- Опис ролі уряду чи інших державних чи приватних установ у створенні та діяльності комісії
- Чітке пояснення методології, що використовувалась під час показань та розслідувань
- Перелік документів та доказів, які привели до висновки, відповідні закони та аналіз недоліків в інституційних та соціальних структурах, що призвели до подій. Якщо ресурси дозволяють, стенограми свідчень можуть бути включені в додаток, або в окремий опублікований звіт, або викладені в Інтернет
- Список жертв чи винних осіб, за винятком випадків, коли особистість була прихована з міркувань безпеки, процедурних чи інших причин

Структура підсумкового звіту

Структура підсумкового звіту буде змінюватись залежно від обставин розгляду конфлікту та мандату комісії. Але важливо, щоб основні компоненти були викладені чітко організовано та всебічно. Підсумковий звіт комісії з питань правди Сьєрра-Леоне присвятив увесь перший том поясненню його мандату, створення та управління комісією та її методології.⁴¹ Може бути додаткова інформація, яка була б корисною для пояснення змісту або рамок підсумкового звіту, яка повинна бути включена до звіту. Чилійська комісія 1990 року включила повний текст їх мандату у вступний розділ підсумкового звіту.⁴²

Найбільший розділ - це зазвичай результати дослідження. Пояснення історичного контексту, в якому відбувалися події, можна організувати різними способами: хронологічно, як би переказуючи історію; за видами порушення прав людини; або за географічним регіоном, де відбулися події:

- В Аргентині Національна комісія зниклих людей організувала свій звіт як географічно, розглядаючи порушення, вчинені на різних місцях затримання, так і тематично, щоб показати закономірності злочинної поведінки.⁴³
- Комісія Гватемали з історичного пояснення запропонувала історико-аналітичну перспективу,⁴⁴ виявлення основних структурних причин конфлікту, еволюцію характеру насильства з часом, інституційні обов'язки, соціальні та інституційні наслідки. Крім того, він інтегрував ряд «зразкових випадків» з поясненнями, щоб допомогти читачеві зрозуміти досвід жертв та методи злочинців.

⁴¹ *Witness to Truth: Final Report of the Sierra Leone Truth and Reconciliation Commission*, 2004. See vol. 1.

⁴² The National Commission for Truth and Reconciliation Report, "Rettig Report" [Chile], February 1991.

⁴³ *Never Again: Report of the Argentine National Commission on the Disappeared*, *supra* note 37.

⁴⁴ REMHI Report, *supra* note 24.

- Перуанська комісія правди та примирення структурувала глави навколо низки питань:⁴⁵ Що трапилось? Чому це сталося? Які були наслідки того, що сталося? Що ми маємо зробити, щоб подолати ці наслідки і не допустити, щоб це повторилося?

Рекомендації зазвичай публікують в окремому розділі після висновків, хоча деякі комісії, як, наприклад, звіт по Чилі,⁴⁶ вирішили розбити рекомендації за категоріями на розділи, що містять пов'язану історичну та контекстну інформацію. До багатьох звітів додаються великі додатки, які можуть містити повний текст законів та підзаконних актів, списки жертв, історичну хронологію чи вибрані свідчення. Ці додатки можуть бути опубліковані після основних томів, але слід докласти максимум зусиль для своєчасного оприлюднення інформації.

Написання та складання підсумкового звіту

Складання підсумкового звіту - це складний процес, який потребує координації досліджень, об'єднання декількох дисциплін та досягнення консенсусу серед членів комісії. Для успішного написання звіту потрібно:

- Кінцевий термін для збору даних для забезпечення того, щоб аналіз не змінювався припливом нової інформації
- Послідовність досліджень, заснована на чітких процедурах, вказівках та цілях, повідомлених до збору даних
- Чіткі та єдині стандарти редагування та чіткі строки написання проектів, особливо для комісії з міжнародним персоналом та кількома робочими мовами. Кінцеві терміни повинні забезпечити належний час для проведення ретельного дослідження, аналізу, складання, редагування, огляду та форматування

Оскільки підсумковий звіт, ймовірно, матиме багато авторів, важливо, щоб стиль і стандарти написання були встановлені з самого початку, щоб забезпечити послідовність і читабельність. Редакторам потрібно уважно стежити за протиріччями чи невідповідностями між розділами.

Випуск підсумкового звіту

Комісія повинна публікувати свій фінальний звіт як у друкованому вигляді, так і в Інтернеті. Цей звіт також повинен бути одночасно представлений главі держави та будь-яким іншим установам, які беруть участь у уповноваженні комісії, таких як законодавчі чи судові органи, а якщо це доречно, ООН та інші міжнародні організації.

Хоча підсумковий звіт складатиметься незалежною комісією, уряд повинен розглядати цей документ як урядовий звіт, який стане частиною його офіційного документу. Остаточний звіт може бути опублікований в урядовій газеті або конгресі та проаналізований на спеціальному засіданні парламенту або національної асамблеї (в ідеалі протягом шести місяців після публікації) для обговорення відповіді уряду та розгляду будь-яких подальших дій, які він може вжити..

Важливо, щоб юридичний мандат комісії надав їй повноваження та ресурси, необхідні для випуску звіту в гідному офіційному порядку. Якщо комісія не уповноважена оприлюднювати звіт безпосередньо громадськості, за певних політичних обставин його вплив буде показний. Спочатку уряд Східного Тимору відмовився оприлюднити остаточний звіт Комісії Східного Тимора про прийняття, правду та примирення, навіть не поділившись із парламентом.⁴⁷ Це створило величезні розчарування серед жертв та широкої громадськості. Звіт був опублікований пізніше, лише після того, як серйозні заворушення колишніх учасників бойових дій продемонстрували усталеність факторів насильства в країні.

⁴⁵ Final Report of the Peruvian Truth and Reconciliation Commission, *supra* note 38.

⁴⁶ The National Commission for Truth and Reconciliation Report [Chile], *supra* note 58.

⁴⁷ Commission for Reception, Truth and Reconciliation in East Timor, *Chega! Final report of the Commission for Reception, Truth and Reconciliation in East Timor*, 2005.

Представлення підсумкового звіту може бути дуже емоційною та історичною подією. У Гватемалі звіт був представлений керівникам уряду та громадянського суспільства в Національному театрі. Вперше в історії Гватемали офіційний орган визнав, що геноцидні дії були вчинені проти корінних народів.

Таблиця 2: Представлення підсумкового звіту

Забезпечення охоплення повідомленнями якомога ширшої аудиторії

Через різноманітність аудиторій - політиків, законодавців, освітян, дослідників, жертв та інших - слід враховувати різні засоби масової інформації та місця, які можуть бути використані для максимізації впливу цього звіту. Наскільки ресурси комісії дозволять (або у співпраці з великими ЗМІ), повний фінальний звіт та більш короткі версії повинні бути надані громадськості безкоштовно.

У наступні місяці після публікації результати можуть бути представлені в телевізійних і радіопрограмах, а уповноважені повинні бути доступними для інтерв'ю та інших подій у пресі. Звіт повинен бути вільним для доступу та відтворення. У Південній Африці публікація звіту була довірена приватному академічному видавцю, який працював у ринкових умовах, що призвело до обмежених та дорогих видань друкованої версії.

Для громад, які не мають доступу до Інтернету чи ЗМІ, книги можуть бути доступні через школи та релігійні зустрічі; в невеликих селах без жодних громадських будівель, таким місцем може бути загальний магазин чи інше центральне місце збору. Аудіо версії можна транслювати через радіостанції громади.

Звіт повинен бути перекладений та доступний усіма розмовними мовами, включаючи мови корінних народів, а також офіційні державні мови. Спрощене «дитяче видання» має бути складене та доступне для шкіл разом із запропонованими планами уроків, щоб допомогти вчителям подавати дітям складний матеріал. Інші комунікаційні матеріали можуть значно збільшити досягнення комісії та їх вплив, зокрема::

- Відео та аудіозаписи
- Слайд-шоу та колекції фотографій
- Музейні експозиції
- Графічні новели
- Інтернет-контент
- Музичні та театральні вистави

Комісії повинні розглянути інші творчі способи ефективної та пам'ятної презентації матеріалу. Комісія з правди та примирення Перу створила експозицію фотографій в Національному музеї та опублікувала обсяг фотографій, що збігається з випуском їх фінального звіту.⁴⁸ У Східному Тиморі Комісія з прийняття, правди та примирення створила радіо програму, а також ілюстровану та відеOVERSII звіту, і продовжує підтримувати публічний музей та бібліотеку.⁴⁹ Комісія Сьєрра-Леоне розробила зручну для дітей версію свого звіту для використання в школах.⁵⁰

Ці публікації та експонати можуть бути підготовлені після офіційного представлення звіту, але вони повинні бути презентовані протягом шести місяців, поки комісія все ще просуває свої висновки.

Прийняття висновків та виконання рекомендацій

Хоча комісія повинна бути незалежною від уряду, важливо, щоб вона підтримувала позитивні стосунки з урядом, щоб гарантувати, що уряд буде активно брати участь у звіті, підтримувати його на публічних заходах та старанно реагувати.

Як правило, виконавча влада уряду отримує підсумковий звіт і розпочинає процес виконання його рекомендацій, хоча всі гілки влади повинні бути залучені до забезпечення виконання.

Уряд, який отримує звіт, зобов'язаний забезпечити, щоб права всіх осіб, чиї права порушені, були відновлені, і він повинен ретельно розглянути рекомендації, представлені комісією. Хоча рекомендації комісії не є юридично обов'язковими, уряд повинен пояснити свої причини не дотримання певних рекомендацій.

Громадянське суспільство повинно мати можливість висловити свою позицію щодо основних рекомендацій, запропонованих комісією, а також проводити агітацію чи адвокацію, щоб уряд приділяв пильну увагу певним питанням.

Моніторинг впровадження

Прогрес уряду щодо виконання рекомендацій слід контролювати та повідомляти про це. Наступні органи можуть виконувати цю роль:

- Найвищий орган з прав людини, наприклад омбудсмен, міністерство чи комісія
- Організація-правонаступниця комісії правди, створена законом
- Організації громадянського суспільства

Організації громадянського суспільства, такі як академічні установи, некомерційні та юридичні організації постійно чи довгостроково будуть представлені після роботи комісії та поінформовані щодо соціальних, правових чи економічних проблем свого суспільства. Цікавим прикладом є мережа громадянського суспільства, побудована Комісією правди в

⁴⁸ Final Report of the Peruvian Truth and Reconciliation Commission, *supra* note 38.

⁴⁹ Timor-Leste Commission for Reception, Truth and Reconciliation, *Dalan ba Dame* (Road to Peace) Video, 2005.

⁵⁰ Sierra Leone Truth and Reconciliation Commission, Truth and Reconciliation Commission Report for the Children of Sierra Leone (Child friendly version), 2004.

Сьєрра-Леоне, яка створила систему для контролю за реагуванням уряду на рекомендації Комісії правди. Мережа безпосередньо контактувала з державними установами, щоб отримувати звіти про хід роботи.

Який би статус не мали монітори, вони повинні суворо стежити за роботою державних органів щодо виконання рекомендацій. Звіти, що підсумовують прогрес, повинні публікуватися через регулярні проміжки часу та включати обговорення того, що уряд не досяг, та пропозиції щодо впровадження рекомендацій.

Розпуск комісії правди

Публікація підсумкового звіту зазвичай означає формальне завершення діяльності, хоча доцільно, щоб повноваження комісії дозволили їй продовжувати працювати ще три-шість місяців, щоб забезпечити завершення основної роботи та розповсюдження звіту, а активи та архіви комісії – було передано установі-наступниці.

У цей період комісії потрібно буде звернутися до:

- *Списання активів, таких як офіси, транспортні засоби та обладнання, відповідно до законодавства.* Будь-які матеріали позичені у державних установ будуть повернені. Будь-які додаткові або надлишкові матеріали, придбані за рахунок зовнішніх коштів, можуть бути пожертвовані, якщо мандат дозволяє це.
- *Передати бухгалтерські книги комісії, право розпоряджатися будь-якими іншими державними коштами та закрити банківські рахунки відповідно до законодавства.* Публікація вичерпного підсумкового бухгалтерського звіту для громадського контролю.
- *Організація та класифікація архівів комісії.* Комісія буде генерувати величезну кількість документації, включаючи чутливі матеріали, такі як база даних свідчень, початкові проекти звітів та повідомлення. Законодавство, що застосовується, відрізняється в різних країнах, але комісія повинна організувати свій архів, забезпечити його збереження, створити систему доступу, яка відповідає відповідним законам про конфіденційність, управління доказами, захист жертв та вільний доступ до інформації.
- *Розторження договорів.* Залежно від правового статусу працівників (штатних працівників, консультантів, державних підприємців, субпідрядників), адміністрації комісії потрібно буде забезпечити дотримання всіх трудових зобов'язань а вирішення будь-яких питань, пов'язаних з трудовими спорами, делегувати відповідним органам після розпуску комісії.
- *Передати справи про захист у відповідні органи.* Якщо комісія надавала захист та інші послуги, такі як юридична, медична чи економічна допомога, для жертв чи свідків, вона повинна забезпечити належне продовження таких програм, якщо це необхідно.

Завдання для установи- правонаступника

Закінчення роботи комісії не повинно означати завершення всіх зовнішніх заходів. Відповідальність за постійне розповсюдження та супровід матеріалів комісії повинна бути визначена в уповноваженому мандаті, як правило, у формі установи- правонаступника. Це може бути нова організація замість комісії або існуючий заклад, здатний виконувати цю роль, наприклад, історичний архів чи академічний інститут. В останньому випадку важливо забезпечити, щоб цей незалежний орган, як омбудсмен з прав людини, мав можливість успішно взаємодіяти з громадянським суспільством та державними інститутами.

Обсяг та характер будь-якої подальшої діяльності повинні визначитися комісією та погоджуватися установою- правонаступницею. Деякі довірені завдання можуть включати:

- Надання всім зацікавленим сторонам копії звіту. Установа- правонаступник повинна забезпечити, щоб усі відповідні державні органи отримували копії підсумкового звіту, його резюме та будь-які необхідні додатки, а також відповідали на будь-які додаткові запити щодо конкретних областей звіту.
- Забезпечення того, що засоби масової інформації отримують звіт та будь-які допоміжні матеріали, а також комунікації з конкретних питань щодо усіх аспектів звіту

- Забезпечення того, щоб жертви та їх представницькі організації отримували копії звіту та визнання за участь у роботі комісії
- Забезпечення того, щоб національне та міжнародне громадянське суспільство, включаючи донорів, гуманітарні установи та урядові органи з прав людини, отримували копії звіту

Незважаючи на те, що робота установи- правонаступника буде різною, залежно від обставин та наявних ресурсів, вона повинна забезпечити, щоб архіви залишалися доступними для громадськості, а підсумковий звіт та інші матеріали зберігались у друкованому або електронному вигляді. Слід належним чином розглянути питання захисту персональних даних свідків, яким можуть погрожувати через їх показання, або захисту файлів, які використовуються органами прокуратури.

Якщо ресурси дозволяють, це може також включати підтримку меморіальних об'єктів або освітніх програм. Хороший приклад – Східний Тимор, де президент уповноважив створити Технічний секретаріату після роботи Комісії, який працює при виконавчій гілці влади.⁵¹ Секретаріат має чотири основні обов'язки: 1) виконувати технічні завдання Комісії, такі як завершення фінансових аудитів та публікація додаткових примірників підсумкового звіту; 2) поширення підсумкового звіту та інших опублікованих матеріалів для громадськості; 3) управління місцем пам'яті Баліде Комарка, це колишня в'язниця, перетворена на публічний простір, і 4) ведення архівів комісії.

Встановлення правил ексгумацій, вшанування пам'яті та публічного доступу до свідчень

Незважаючи на те, що висновки комісії самі по собі не мають юридичного зобов'язання, підсумковий звіт буде найбільш вичерпним і авторитетним, зі створених, протоколом подій. Таким чином, він стане відправною точкою для майбутніх цивільних позовів. Інформація в повідомленнях та публікаціях також буде дуже впливовою: спосіб відображення подій, а також які події описуються, впливатиме на те, які правові засоби будуть створені та які групи жертв будуть включені до компенсацій та інших програм відновлення.

Деякі країни можуть створити офіційний механізм, щоб жертви отримували компенсації, як правило, через адміністративний суд чи агентство. Надання компенсації - це спосіб уряду офіційно визнати, що жертва зазнала порушення прав людини і має право на фінансове відшкодування як компенсацію. Потерпілим, можливо, доведеться доказати, що вони є членом групи, яка має право на компенсацію, або представити якісь докази, що свідчать про те, що вони зазнали шкоди. Країна також може дозволити жертвам пред'явити цивільні позови про грошові збитки проти злочинців, одноосібних чи інституціоналізованих.

Всебічні компенсації охоплюють заходи моральних сатисфакцій жертв, такі як принесення офіційних вибачень вищими національними органами влади, створення дня вшанування пам'яті, освячення громадського простору або створення місць сумління. Будь-яка діяльність повинна здійснюватися з гідністю, щирістю та урочистістю. У Канаді та Австралії уряди принесли урочисті вибачення за зловживання, вчинені в минулому корінному населенню, на спеціальних сесіях парламенту.⁵²

Вся інформація, отримана комісією на місцях незаконного поховання, повинна бути передана відповідним органам для забезпечення ексгумації та ідентифікації загинлих та для того, щоб сім'ї та громади могли провести траур відповідно до їх звичаїв та обрядів.

Важливо пам'ятати, що час життя комісії короткий, порушені питання та інформація, розповсюджена по всій країні, стануть основою подальших дискусій, розслідувань, судових справ та довгих і повільних процесів національного зцілення протягом багатьох років потому.

⁵¹ Commission for Reception, Truth and Reconciliation in East Timor Website, Homepage, www.cavr-timorleste.org/. Last visited on March 13, 2013.

⁵² Prime Minister of Canada Website, "Prime Minister Harper offers full apology on behalf of Canadians for the Indian Residential Schools system," June 11, 2008, www.p.m.gc.ca/eng/media.asp?id=2149. *Apology to Australia's Indigenous Peoples*, Prime Minister Kevin Rudd, MP, Australia, February 13, 2008.

Додаткові ресурси

Freeman, Mark, *Truth Commissions and Procedural Fairness*. New York: Cambridge University Press, 2006.

González, Eduardo, “Where Are Truth Commissions Headed?” in *Transitional Justice: Handbook for Latin America*. Reátegui, Félix (ed.). Brasília: Brazilian Amnesty Commission, Ministry of Justice; New York: International Center for Transitional Justice, 2011.

González, Eduardo et al., ICTJ, “Strengthening Indigenous Rights through Truth Commissions: A Practitioner’s Resource,” 2012.

Hayner, Priscilla B. *Unspeakable Truths: Transitional Justice and the Challenge of Truth Commissions*. 2nd Ed. New York: Routledge, 2010.

ICTJ & UNICEF, Innocenti Research Center, *Children and Truth Commissions*, 2010.

ICTJ, “Essential Best Practices for Truth Commissions,” ICTJ Africa Program Briefing Paper, 2009.

———. “Truth Commissions and NGOs: The Essential Relationship,” 2004.

———. “Truth Commissions,” Fact Sheet Series, 2008.

———. “Truth Commissions II,” Fact Sheet Series, 2008.

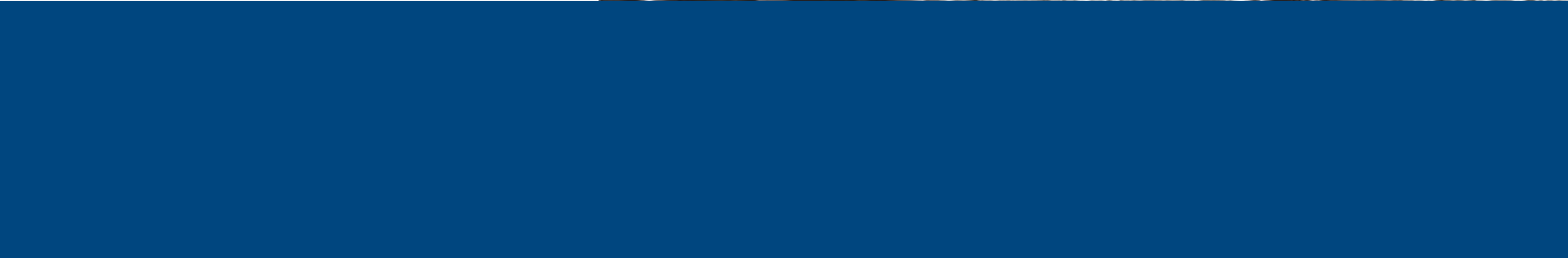
———. “Selecting Commissioners for Nepal’s Truth and Reconciliation Commission,” ICTJ Nepal Briefing Paper, 2011.

James-Allen, Paul et al., ICTJ, “Beyond the Truth and Reconciliation Commission: Transitional Justice Options in Liberia,” 2010.

Nesiah, Vasuki et al., ICTJ, “Truth Commissions and Gender: Principles, Policies, and Procedures,” Gender Justice Series Working Paper, 2006.

Ramírez-Barat, Clara, ICTJ, “Making an Impact: Guidelines on Designing and Implementing Outreach Programs for Transitional Justice,” 2011.

Teitel, Ruti G. “Human Rights in Transition: Transitional Justice Genealogy,” *Harvard Human Rights Journal* 16(69) (2003): 69–94.

ICTJ | Justice
Truth
Dignity

B R A S I L

ABC Agência Brasileira
de Cooperação

Amnesty
Commission

Ministry of
Justice

